Några ord om homosexualitet från psykoanalytisk synpunkt

Efter ett föredrag i Göteborgs Läkaresällskap nov. 1915. Av **Emanuel af Geijerstam.**

Stockholm, Svenska Tryckeriaktiebolaget, 1916.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna skrift är ett särstryck ur *Allmänna svenska läkaretidningen*. 1916.

Verket tillhör Kungl. Biblioteket och har scannats där. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i januari 2016 av Bert H.

Några ord om homosexualitet från psykoanalytisk synpunkt.

Efter ett föredrag i Göteborgs Läkaresällskap nov. 1915.

Av

Emanuel af Geijerstam.

Frågan om homosexualitetens natur är ännu olöst. Den gamla problemställningen lydde som bekant: är homosexualiteten medfödd eller kan den åtminstone i en del fall vara förvärvad; vartill otvunget fogade sig frågan: är den terapeutiskt påverkbar eller icke. Enighet i dessa frågor har ännu icke nåtts. Men nya synpunkter ha kommit, som onekligen ha fördjupat problemet. Åsikten, att all homosexualitet är medfödd, uteslutande konstitutionelt betingad, baseras numera företrädesvis på den bekanta teorien om sexuella mellanstadier, die Zwiscbenstufen, vars förnämsta målsman är M. Hirschfeld. Den andra åsikten att homosexualiteten åtminstone i en del fall är förvärvad, vilken åsikt förut bl. a. stötts på i litteraturen publicerade hypnoterapeutiska resultat, representeras för närvarande företrädesvis av psykoanalytici. Det ingår icke i planen för denna uppsats att lämna någon utförligare historik. Jag vill endast i största korthet redogöra för de nämnda riktningarna, då de synas vara de, som för närvarande kunna göra anspråk på det största intresset, och bäst äro egnade att på ett orienterande sätt belysa frågans nuvarande sakläge.För att då börja med psykoanalytici, så ha Freud och några hans lärjungar, särskilt Sadger och Ferenczi underkastat flera fall av homosexualitet en psykoanalytisk behandling och kommit till det resultat, att homosexualiteten åtminstone i en del fall är neuros, har en psykomekanism, liknande den hos andra neurotiska symtom. Freud1) yttrar, att psykoanalysen visserligen ej givit full förklaring över homosexualitetens väsen, men dock upptäckt dess psykiska mekanism. Han säger sig hos alla psykoanalyserade fail funnit, att de sedermera homosexuelle under de första barndomsåren genomgå en fas av intensiv, men kortvarig fixering vid kvinnan, vanligen modern, efter vars övervinnande de taga sig själva till sexualobjekt, d. v. s. utgående från narcismus, uppsöka unga och den egna personen liknande män, vilka de så vilja älska, som modern älskat dem. Freud gör emellertid den inskränkningen, att endast en typ av inversion psykoanalytiskt undersökts, nämligen fall med en reducerad sexualitet, vars rest uppträder under inversionens form. Till en uppfattning, liknande Freuds, har Sadger2) kommit. Han framhåller, att uti alla fall av manlig homosexualitet han anlyserat, uti förhistorien funnits flera kvinnliga sexualohjekt, varför det enligt hans åsikt ej kan vara tal om att den homosexuella driften kan vara medfödd.-Hans material tycks omfatta ett ingalunda litet antal fall, och angående arten av dessa gäller icke Freuds nämnda inskränkning. Sadger uttalar sig dessutom med stor bestämdhet för möjligheten att i vissa fall bota homosexualitet. Även Ferenczi3) en av de psykoanalytici, som i

åskådning stå Freud närmast, anser tänkbart, att psykoanalys vid homosexualitet kan ge terapeutiska resultat och ej endast en teoretisk uppklaring av problemet. Enligt hans åsikt gäller detta endast om s. k. aktiv homosexualitet eller såsom han kallar det objekthomoerotik, därmed antydande, att det endast är sexualobjektet som är ett annat äin det normala, under det vederbörande själv i alla avseenden känner sig som man. (Han föredrar namnet homoerotik framför homosexualitet, emedan ordet sexualitet är en biologisk term. Likaså ordet

r) »Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie».

2) »Ein Fall von multipler Perversion mit hysterischen Absenzen». Jabrbuch f. Psyehoanal. u. Psychopathol. Forschungen Bd II, I Häfte, 1910. >Ist die konträre Sexualempfindung heilbar?» Zeitschr-f, Sexualwissenschaft, 1908. »Neuere Forschungen zur Homosexua. litat». 1915.

8) »Zur Nosologie der männlichen Homosexualität (Homoérotik), Internationale Seitschrift f. Ärztliche Psychoanalyse. II Jahrgang, Heft. 2.amphierotik framför bisexualitet för att markera skilnaden mellan Freuds lära, att varje människa i barndomen genomlöper ett psykiskt bisexuelt stadium och Fliess' teori om den biologiska bisexualiteten.) Den passiva homosexualiteten eller subjekthomoerotiken åter är enligt Ferenczx konstitutionelt betingad, utgör ett verkligt mellanstadium (»Sexuelle Zwisch-enstufe») i M. Hirschfelds mening. (Det bör påpekas, att vad som här säges om homosexualitet, endast gäller sådan hos män, då intet psykoanalytiskt undersökt fall av homosexualitet hos kvinna blivit publicerat.) Flos båda typerna finner Ferenczi, att i den tidigaste barndomen tecken till psykisk bisexualitet eller amphierotik existerat. I förbigående bör påpekas, att han i enlighet med Freud anser, att i barnets känslor för föräldrarne ingår ett sexuelt moment. Ferenczi menar alltså, att den libidinösa inställningen till såväl fader som moder ursprungligen är densamma. Hos subjekthomo-erotikern finner nu F. tecken till det abnormt kvinnliga även i de tidigaste minnena. Och då analysen ej bringar i dagen några affekter, egnade att ändra hans inställning till det manliga släktet, anser han subjekthomoerotiken vara såväl genom psykoanalys som genom varje annan art av psykoterapi omöjlig att bota. — Den aktiva homosexualiteten åter, objekt-homoerotiken är enligt F. en typisk tvångsneuros. Den s. k. Ödipuskomplexen, d. v. s. sonens starka kärlek till modern, parad med fientliga känslor mot fadern, vilken komplex enligt Freud är kärnpunkten i varje neuros samt i starkare eller svagare grad hos varje människa förefintlig, skall hos objekt-homoerotikern vara ovanligt starkt utvecklad. (Ödipuskom-plexens motsvarighet hos kvinnan, d. v. s. fixeringen vid fadern, plägar av psykoanalytiska författare kallas Elektra-komplexen). Den sexuella konstitutionen utmärkes vidare i dessa fall av ovanligt stark s. k. analerotik, ett begrepp som ävenledes införts av Freud och varmed han menar erogenitet hos analtrakten, lustförnimmelser i sammanhang med delaka-tionen och koprophila tendenser. De, som sedan utveckla sig till objekthomoerotiker, skola enligt F. i tidig barndom av en av föräldrarne, vanligen just av modern, blivit strängt straffade för någon heterosexuel förseelse (en otuktig beröring av en flicka, ett infantilt coitusförsök) samt vid ett sådant tillfälle soni eventuelt ofta upprepades, måst undertrycka sitt raseri. De skulle sedan blivit lydiga, halvt av trots, halvt av ängslan undvikit kvinnligt sällskap samt uteslutande umgåtts med manliga kamrater. Vid puberteten skall homoerotikerns böjelse först åter vända sig till andra könet. Men vid ringaste varning av föräldrar eller uppfostrare vaknar en ångest för kvin-nan, varpå han definitivt vänder henne ryggen och riktar sitt sexualintresse uteslutande på det egna könet. F. anser, att objekthomoerotikern i mannen omedvetet älskar kvinnan. Denna uppfattning säger han sig fått på ett särskilt krasst sätt bekräftad i fall, där han funnit det manliga objektets bakre kroppshalva i vederbörandes omedvetna fantasi representera kvinnans främre, varvid skulderbladen eller glutäal-regionen motsvara de kvinnliga mammæ. Därvid tillfredställer, säger han, homoerotikern sina sadistiska och anal-erotiska drifter. Detta gäller enligt F. ej blott de egentliga päderasterna, utan även de överförfinade homosexuelle, som undvika varje otuktig beröring av objekten; blott att hos de sista, nämnda drifter äro bortträngda och ersatta med reak-tionsbildningar (böjelse för förfining, raffinemang, parfymer, ästetik). F. anser, att den aktiv- homoerotiska akten å ena sidan är ett resultat av en senare lydnad (nachträglicher Ge-horsam) mot föräldrarne, vilkas varning för kvinnan bokstavligen följes, under det de förbjudna heterosexuella drifterna i omedvetna fantasier tillfredställas. Å andra sidan är den päderastiska akten ett uttryck för den ursprungliga Ödipus-fantasien och betyder skadegörelse och besmutsande av mannen. Från den intellektuella sidan sedd är, fortsätter F.,

objekthomoerotiken närmast att betrakta som en överdriven korrektion av tvivlet på kärleken till det egna könet. Om jag förstått F. rätt, menar han, att den homosexuelle av denna typ på grund av sin Ödipuskomplex innerst hatar mannen, men genom sin sexualitet vill bevisa för sig själv motsatsen. Objekthomoerotiken förenar enligt F. i en kompromiss flykten för kvinnan och hennes ersättning samt hatet till mannen och dess kompensation. I det att kvinnan, slutar F. framställningen av sin teori, skenbart ur kärlekslivet är borteskamoterad, gives det ej mer något stridsäpple mellan fader och son.

Vad den terapeutiska sidan av saken angår, så är såsom nämnt F:s uppfattning ej alldeles negativ. Vad han yttrar därom, är emellertid ej allt för uppmuntrande. Han säger, att det ännu ej lyckats honom att fullständigt bota något svårare fall av objekthomoerotik. Däremot har han sett betydande förbättringar, försvinnandet av horror feminæ och uppvaknandet av potens gentemot kvinnor. Han antar emellertid, att en uttömmande analys av dylika fall skulle taga hela år i anspråk. Även förutsatt att F:s teori om objekthomoerotiken såsom en form av tvångsneuros är riktig, är det ingalunda att undra på, att den är svårbotlig, då som be-kant utpräglade inveterade tvangsneuroser kunna vara terapeutiskt mycket svåråtkomliga.

Meningarna angående homosexualiteten är emellertid bland psykoanalytici ganska delade. StekelJ) intar en mellanställning, lian ser i homosexualiteten en tidig förvärvad neuros. Den homosexuelle borttränger sin heterosexualitet, liksom den heterosexuelle har uppoffrat sin homosexualitet. Men han säger sig aldrig ha sett ett fali av homosexualitet, som genom psykoanalys blivit botat. — Bliiher, en psykoanalytiskt skolad sexologisk författare intar en extrem ståndpunkt.2) Hans syn på frågan karakteriseras framför allt därav, att han i homosexualiteten ser en kulturmakt. Det moderna sexualitets-begreppet är enligt Bliiher mycket vidare än det gamla. Han särskiljer i alloerotiken (d. v. s. den sexualitet, som är riktad mot ett objekt i yttervärlden i motsats till barndomens auto-erotik) tre faser: den första, den rent sociala sexualiteten, varmed han menar den drift, som binder människa till människa, oavsett alla speciella intressen; den andra fasen kallar han med Malls terminologi kontrektationsfasen, där behov av fysiskt närmande med ömhetsbetygelser förefinnes; såsom exempel på förhållanden, där det enligt naturens ordning stannar på detta stadium nämner han förhållandet mellan mor och son; vid sexualitet i vanlig mening övergår kontrektationsfasen i detumescensfasen. Han anser nu, i likhet med så många andra författare, att den alloerotiska sexualiteten hos alla människor är bisexuel. Vanligen stannar den homosexuella riktningen på det sociala stadiet, men utövar icke desto mindre sin verkan: den är säger förf., mänsklighetens egentliga förenande band. Han uttrycker såsom sin åsikt, därvid bl. a. citerande Weininger, att det ej är i familjen, som vi ha att söka grundlaget till statens bildande. Kärleken till andra könet för aldrig längre än till äktenskapet, under det att mannens intresse för mannen frambrakt den egentliga socialiseringen. Dessa synpunkter äro ju ingalunda Freud med hans lära om sexualitetens sublimering till kulturella ändamål främmande. — Bliiher markerar mycket bestämt den konstitutionella ståndpunkten och anser den homosexuella driften fullkomligt oanalyserbar. »Es giebt keine Pathogenese der Inversion», säger han.3) Särskilt anser han detta gälla * 8

x) Kritik av Magnus Hirschfelds »Die Homosexuaiitat des Mannes und des Weibes». Zentralbl. f. Psychoanalyse u. Psycho-therapie. IV. Jalirgang. Heft 11—12.

s) »Die drei Grundformen der sexuellen Inversion. Jahrbuch f. sexuelle Zwischenstufen, Jahrg. XIII. 1913.

8) »Znr Theurie der Inversion». Internationale Zeitschr. f. ärztliche Psychoanalyse, II Jahrg., Heft. 3.den aktivt homosexuelle, Der Männerheld, såsom han med ett namn, hämtat från Gustav Jäger kallar denne, vilken typ karakteriseras av frånvaron av kvinnliga drag. Angående den mera feminina typen av manlig homosexualitet, »der invertierte Weibling» yttrar han sig, synes mig mera svävande. Han skiljer bisexualiteten och den omständigheten, att varje människa är uppbyggd efter ett androgynt schema, varmed han menar, att varje individ har mer eller mindre av det andra könets kroppsliga eller andliga egenskaper. Då alla människor äro principielt bisexuella, anser han det felaktigt att kalla det en kvinnlig egenskap, att en man älskar en man. Det kan synas som en paradox detta, att bisexualiteten ej skulle passa in i det androgyna schemat. Men om män t. ex. tänker på typen »der Männerheld», som älskar en annan man på ett fullt manligt, aggresivt sätt och ej på ett kvinnligt

passivt, så finner man, att Bluhers åsikt har åtskilligt för sig. Det är från sexologisk synpunkt sett sättet att älska, som avgör, om erotiken är manlig eller kvinnlig, ej objektet. Han menar alltså, om jag förstått honom rätt, att egenskapen att älska på ett manligt eller kvinnligt sätt kan inrangeras i det androgyna schemat, men ej bisexualiteten, som endast vill säga, att förutsättning finnes för, att driften kan gå såväl på det egna som motsatta könet. Om nu kvinnliga egenskaper förefinnas hos en homosexuel, anser han det vara fråga endast om en koexistens (eine Vergesellschaftung) av homosexualitet och kvinnlighet. Såsom exempel på huru stark kvinnligheten kan vara utan homosexualitet anför han de av Hirschfeld beskrivna s. k. Transvestiterna. Män av denna sexualtyp ha Aad den bekante Ulrichs påstod karakteriserade homosexuelle överhuvud, en kvinnlig själ i en manlig kropp; de vilja hälst gå klädda i kvinnliga kläder, varav namnet, deras högsta ön-kan är att vara kvinna. Men de behöva fördenskull ingalunda vara homosexuella, de kunna t. o. m. vara utpräglat heterosexuella. Han citerar enligt Hirschfeld ett fall, där vederbörande livligt önskade att bli homosexuel, men misslyckades; han var en oförbätterlig heterosexuel. Han anser tänkbart, att en individ med passivt kvinnligt affektliv, vilken alltså lätt skall misslyckas vid erövrings försök av kvinnan, medan det ännu är tid, alltså under puberteten borttränger heterosexualiteten och förstärker den homosexuella komponenten, alltså arrangerar sig en inverterad kärleksmiljö. I ett sådant fall, tillägger han, vore alltså feministeten i själva verket orsak till homosexualiteten. Detta är alltså en inskränkning i satsen »es giebt keine Pathogenese der Inversion». 1 förbigående vill jag påpeka, såsom bevis på, hur subjektivtoch flytande detta område ännu är, att enligt Ferenczi det just var de feminina typerna, som voro oanalyserbara, de manliga däremot neurotici. Det är vidare att märka, att Bliiher, som polemiserar med Sadger och Freud och anser psykoanalytisk behandling av homosexualitet i allmänhet värdelös, dock medgiver, att fall, i vilka hos förut helt heterosexuella homosexualitet vid mogen ålder bryter fram, såväl teoretiskt som terapeutiskt skola bedömas på ett annat sätt. Där kommer enligt Bliiher psykoanalysen till sin rätt och är egnad att åter låta den i och för sig starkare heterosexuali-teten få övertaget. Han skildrar enligt ett föredrag av en lärjunge till Freud ett fall, där hos en ung mans homosexualitet utbryter vid den tidpunkt, då han skall meddela föräld-rarne sin förlovning. Analysen gav vid handen en stark in-cestuös fixering vid modern; denna hade i bortträngnings-stadiet överkompenserats av stark hängivenhet till fadern, som var urbilden för latenta inversionsfantasier. Den medvetna libido hade riktat sig mot kvinnan. Fästmön, som uppenbarligen motsvarat modertypen, orsakade, att patienten gled tillbaka till den infantila incestkomplexen, på vilken såsom överkompensation homosexualiteten inträdde. 1 ett sådant fall säger Bliiher, kan psykoterapi naturligtvis bota. Det är att märka, att detta säges av en författare, som skarpt markerar den' konstitutionella ståndpunkten. Slutligen vill jag nämna, att Bliiher även egnar vederbörlig uppmärksamhet åt den latenta homosexualiteten hos medvetet enbart heterosexuella, vilka genom denna bli neurotiska, en enligt min erfarenhet mycket riktig synpunkt, vilken som bekant ofta framhållits i den psykoanalytiska litteraturen.

Utanför psykoanalytikernas led torde den rent konstitutionella ståndpunkten, vars främste representant är Magnus Hirschfeld, allt mer vinna terräng. Bekant är visserligen, att t. ex. Kraepelin ställt sig på den ursprungligen av Schrenk-Notzing företrädda ståndpunkten, att homosexualiteten åtminstone ofta, kanske i alla fall, ej är utslaget av en medfödd abnorm riktning av driften, utan är förvärvad och har sin grund i driftens på degeneration beroende starka påverkbarhet av yttre moment. Han säger ock, att prognosen är vida gynnsammare än vad man fordom trodde, samt att ett icke ringa fåtal fall genom hypnos kunnat botas. Emellertid är det med en viss förvåning man finner, att han i den nyligen utkomna sista upplagan av sin Psychiatrie (4:de bandet) i huvudsak håller fast vid dessa synpunkter. När Kraepelin anser, att onani och nedsatt potens äro moment, som bidrager till uppkomsten av homosexualitet, så tror jag, att han i våra dagardärmed verkar föga övertygande. Så mycket erkänna nog de flesta, även motståndare till psykoanalysen, hava lärt av denna, att de medge, att för den händelse yttre moment skola fram kalla homosexualitet, det får vara fråga om mera komplicerade sådana än de av Kraepelin framhållna. Vidare bör det kända sakförhållandet beaktas, att homosexualitet kan förefinnas hos personer, hos vilka det ej kan vara tal om degeneration, i vilken mening detta missbrukade begrepp än tages. För att vederlägga denna synpunkt definierar H. begreppet Entartung såsom »das Auftreten vererbbarer Eigenshaften, die die Errei-chung der allgemeinen Lebensziele hinderlich sind», samt tilllägger: »Es lassen sich doch nicht viele persönliche Eigenschaf-ten denken, die den Fortbestånd der Art schwerer gefährden, als die

Homosexualität.» Att homosexualiteten från den synpunkten blir ett utslag av degeneration, blir onekligen en truism. Å andra sidan får ej glömmas, att det naturligtvis låter tänka sig, att homosexualiteten kan vara förvärvad, kan vara en neuros, utan att degeneration föreligger.

Vad Hirschfeld angår, så har han som bekant i fjor utgivit ett tusen sidor starkt arbete »Die Homosexualität des Mannes und des Weibes.» I detta utomordentligt intressanta och lärorika arbete förfogar han över ett oerhört stort material. Detta är hans styrka, men på sitt sätt också en svaghet. Ty det är gott och väl, att Hirschfeld undersökt flera tusen fall av homosexualitet. Jag måste dock instämma med psykoanalysen, som alltid förfäktar satsen: ett noggrant undersökt fall har större värde än 100 ytligt undersökta. För att man med Hirschfelds bestämdhet skall kunna påstå, att all homosexualitet är medfödd, kräves enligt min mening just, att ett större antal fall blivit underkastade en uttömmande psykoanalytisk undersökning. Och så har ännu ej skett. Jag är ingalunda någon principiel motståndare till läran om ett konstitutionellt grundlag för homosexualiteten. Men jag anser å andra sidan ej, att H. för sin uppfattning präst era t avgörande bevis. Jag är m. a. o. av den åsikten, att den frågan alltjämt är outredd. Ej heller är jag någon terapeutisk entusiast visavis homosexualitet. I ett föredrag »Några fall av abnorm sexualkänsla, behandlade med hypnos», vilket jag för 10 år se’n publicerade i »Tidskrift for Nordisk Retsmedicin og Psykiatri», utgiven av Overlæge Hurdich Dedichen, yttrade jag visserligen angående ett fall av oblandad homosexualitet, att det terapeutiska resultatet kunde betraktas som restitutio ad integrum, men tillade orden »detta sagt med den stora reservationen, att möjlighet för recidiv förefinnes.» Och som slutomdöme yttrade jag: »Kasuistiken är emellertid för liten och fallen för korttid observerade, för att man av ovanstående skulle kunna bilda sig en föreställning om vilka terapeutiska resultat, som de facto kunna erhållas med dylika patienter.» Jag har emellertid tyvärr en speciell anledning tro, att ifrågavarande uppsats särskilt av utländska läsare kan ha blivit missförstådd. Redaktionen gjorde nämligen av densamma en resumé på franska utan att före tryckandet delgiva mig dennas innehåll. I denna står om ett fall »A été guéri par hypnose.» Jag hade skrivit: »Efter 8 hypnotiska behandlingar berättar patienten, att han allt sedan första behandlingen varit fullt fri från sina perversa fantasier». En tämligen stor skilnad! Vidare påbördar redaktionen mig att ha företrätt åsikten, att homosexualiteten i ett-stort antal fall är förvärvad, ej medfödd. 1 själva verket redogjorde jag helt kort för andras åsikter i frågan, undvikande på grund av bristande egen erfarenhet att själv taga ståndpunkt. (Det ståndpunkttagande, vartill auktoriteterna i tillsvidare nästan olösliga frågor så ofta känna sig manade, har jag aldrig skattat högt.) Det enda, som kunnat tolkas i den riktningen var uttrycket »ingen nekar, att förvärvad, homosexualitet finnes», vilket uttryck dock ej var att finna i historiken, utan i ett helt annat sammanhang, nämligen på tal om de etiska konsekvenserna av att under alla omständigheter avråda homosexuella äktenskap. Jag yttrade därvid, att den homosexuelle eventuellt kunde förföra andra och på så sätt sprida homosexualitet. Huruvida den så uppkomna homosexualiteten blev »äkta» sådan eller s. k. pseudohomosexuali-tet, därom yttrade jag mig ej. Mitt huvudintresse i detta resonemang var av etisk art. Redaktionens sätt att tolka det citerade uttrycket berodde följaktligen på en lät vara förklarlig missuppfattning. — Att redaktionen angående ett fall försämrade resultatet och sade, att recidivet kom »plus tard», då jag skrivit, att det kommit något över tre år efter slutad behandling, är mig numera likgiltigt, sedan jag i huvudsak förlorat intresse för hypnotisk behandling av homosexualitet. Jag anser numera ej det kan vara tal om, att hypnotisk behandling kan verkligt bota homosexualitet, ehuru jag anser, att hypnosen i lämpliga fall, särskilt fall av bisexualitet, kan göra goda tjänster. Men jag anser mig böra påpeka, att jag på den tid, då jag intresserade mig för frågan, ej gjorde mig skyldig till kritiklösa överord. Efter det jag i den omtalade uppsatsen citerat Näckes sats »Nur bei Bisexuellen erscheint Suggestion u. s. w. von Erfolg; bei echten Homosexuellen giebt es höchstens nur Scheinerfolge», sade jag också uttryckligen, att om med Scheinerfolge menades, att möjligheten för recidiv förefunnes, något annat än Scheinerfolge aldrig erhållits varkenvid bi- eller homosexualitet. 1 sin kritik av hypnosen berör nu Hirschfeld undertecknads nämnda uppsats och säger bl. a., uppenbarligen syftande på nyss citerade passus däri:x) »Wenn Geijerstam die nach hypnotischer Behandlung wieder auftreten-den homosexuellen Anwandlungen und Handlungen euphemis-tisch als »Rezidive» bezeichnet die auch bei vielen anderen Leiden nicht ausgeschlossen seien bei denen man keineswegs von Scheinerfolgen rede, so tibersieht der schwedische Autar, dass dem Geschlechtstrieb »Rezidive» in mehr oder weniger langen Zwischenräumen an und fur sich eigenttimlich sind.»

Jag tillstår, att jag har svårt att riktigt förstå denna H:s distinktion. Om en neurotiker genom någon behandling blivit symtomfri och neurosen efter lä.ngre eller kortare tid recidiverar, betyder detta just, att patienten icke i vetenskaplig mening blivit botad. Och de som kritiserat lättsinniga, »euphemistiska» uttalanden av specialterapeuter, ha varit i sin goda rätt, då de talat om Scheinerfolge. Detta uttryck kan tillämpas lika väl på recidivet av en neuros som på recidivet av homosexualitet. Jag kan därför ej förstå, vad Hirschfeld menar, då han säger, att man ej talar om Scheinerfolge, om en neuros recidiverar. Jag för min del har aldrig i mina hypnotiska kasuistiker sagt, att patienter blivit botade, endast att de blivit symtomfria. Men då t. ex. en patient, vars sexualitet medvetet uteslutande varit konträr, efter en hypnotisk kur för tre år blivit befriad från homosexuella fantasier, efter vilken tid dessa åter uppträda, (i fall nu det ordet skall vara bättre än recidivera), kan jag ej finna annat, än att homosexualiteten reagerat på hypnos precis på samma sätt som en neuros ofta gör. Det är just homosexualitetens sätt att i vissa fall reagera på hypnos, som gör, att jag ansett det tänkbart, att den stundom kan ha en frändskap mecl neurosen. I varje fall är icke det avgörande beviset för riktigheten av den motsatta uppfattningen lämnat. Man kan invända, att under förutsättning, att nutidens fördomar mot homosexualitet ej existerade, att denna åtnjöte samma sociala aktning, som under antiken, man kanske med hypnos skulle kunna få samma resultat vid försök att påvärka heterosexualitet i riktning av homosexualitet. I själva , värket veta vi, huru yttre omständigheter, t. ex. frånvaron av tillfälle till heterosexuelt umgänge (i fängelser, bland sjömän etc.) kunde upphov till homosexuella handlingar eller till vad Näcke kallat pseudohomosexualitet. I förbigående vill jag påpeka, att det förvånar mig, att även Hirschfeld ser en artskillnad och ej endast en gradskillnad mellan äkta homosexu-

Op. dt-, sid. 429.alitet, resp. bisexualitet och pseudohomosexualitet, då det antagandet ligger nära till hands, att det vid denna senare är fråga om förhandenvaron av en homosexuel komponent, som under vissa yttre förhållanden kommer till utveckling. Detta så mycket mer som H. själv på ett ställe1) säger, »Pseudohomo-sexuelle mögen in Wirklicbkeit nicht selten Bisexuelle sein». — För att återkomma till möjligheten att med hypnos göra en människa homosexuel, vill jag säga, att det synes rätt tvivelaktigt, att man med hypnos av heterosexuella, även under andra sociala förhållanden än de nuvarande, skulle kunna framkalla så pass stora förändringar i sexualiteten, som det dock otvivelaktigt lyckats i en del fall av homosexualitet. För att ej missförstås upprepar jag ännu en gång, att jag härmed ej menar, att hypnos kan bota homosexualitet. Hirschfeld har fullkomligt rätt, när han påpekar, att normal potentia coeundi ingalunda bevisar, att homosexualiteten försvunnit. Det viktigaste därvidlag, säger han, är ej själva akten, utan det psykiska förhållandet före, under och efter densamma. M. a. o. även om medvetna homosexuella fantasier försvunnit och normal potentia kommit till stånd, är därmed ej sagt, att hetero-sexualiteten bereder vederbörande samma tillfredsställelse, står så i överensstämmelse med hans innersta väsen som homor sexualiteten.

Vad den psykoanalytiska uppfattningen angår, så förbiser Freud ingalunda betydelsen av det konstitutionella momentet. Han säger uttryckligen:2) »Weder mit der Annahme, die Inversion sei angeboren, noch mit der anderen, sie werde er-worben, ist das Wesen der Inversion erklärt. Im ersten Falle mess man sich äussern, was an ihr angeboren ist, wenn man sich nicht der rohesten Erklärung anschliesst, dass eine Person die Verkntipfung des Sexualtriebes mit einem bestimmten Sexualobjekt angeboren mitbringt. Im anderen Falle fragt es sich, ob die mannigfachen akzidentellen Einfliisse hinreichen, die Erwerbung zu erklären, ohne dass ihnen etwas an dem Individuum entgegenkommen mtisse.» Och Sadger framhåller, att de sista avgörande grunderna, varför die Verdrängung går i den ena eller andra riktningen äro av konstitutionelt organisk art. Hirschfeld ser nu häri en inkonsekvens och säger, att för det konstitutionella antingen ingen plats finns i Freuds teori eller ock utgör ett stillatigande erkännande av teorins osäkerhet. Ej heller härutinnan kan jag fullt förstå Hirschfeld. Att neurotiska symtom ha på en gång en psykomekanism och

1 Op. cit., sid. 199.

2) Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie.ett konstitutionelt grundlag, vill väl icke H. förneka. H. säger, att den Freudska skolan i den homosexuelles starka bundenhet vid modern, i den s. k. moderkomplexen ser en orsak till homosexualiteten. Han anser, att häri ligger en förväxling av orsak och verkan, och framhåller, att den

homosexuelle i en obestämd känsla av sin svaghet och undantagsställning sluter sig till modern. Om jag förstått Freud rätt, så beror H:s sätt att bedöma den Freudska ståndpunkten på en missuppfattning. Freud anser ej, att den starka moderkomplexen är en orsak till homosexualiteten, utan han ser i denna komplex en del av homosexualitetens väsen. Varför denna komplex är särskilt stark i dessa fall, varför den influerar på vederbörande så som den gör, det betraktar han som en konstitutionell fråga, varöver psykologien ej kan ge förklaring, utan vilken han överlämnar åt biologerna. Däremot kan psykoanalysen, synes mig, i så måtto anses sträva att reducera betydelsen av det konstitutionella, att den ej genast stannar inför det konstitutionella x:et, som något outforskbart, utan gör ett försök att analysera, vad som förut ansetts rent konstitutionellt, försöker att i någon mån se vari konstitutionen består, försöker att undvika ett förtidigt stannande vid ett x, vilket ej är detsamma som att förbise dettas förhandenvaro.

Till de stora meningsskiljaktiglieterna angående homosexualiteten finnes emellertid nog en annan grund än skiljaktighet i teoretisk uppfattning. Det råder intet tvivel, att de psykoterapeuter, särskilt de äldre hypnotisörerna, som funnit positiva resultat vid behandlingen av homosexualitet varit besjälade av delvis etiska motiv och ansett, att heterosexualitet, låt vara med mindre mått av subjektiv tillfredsställelse varit att föredraga framför homosexualitet. Gentemot denna ståndpunkt hävdar Hirschfeld med lidelsefull energi homosexualitetens sociala och etiska existensberättigande, varnar den homosexuelle för ingående av äktenskap, vilket ej kan bli annat än olyckligt, samt agiterar liksom numera så många andra i Tyskland för borttagandet av den paragraf i strafflagen, som behandlar homosexuella akter som kriminella. Enligt min uppfattning lider det inte minsta tvivel, att H. i detta sitt sätt att se saken i huvudsak har rätt. Vår tids förföljelse av homosexualiteten är något ovärdigt ett samhälle, som vill räknas som upplyst, har därjämte den olägenheten, att den skapar martyrer och bidrager till den självöverskattning, som utmärker en del homosexuella. Det sexuella hyckleriet tillhör en av vår kulturs avigsidor. Mänskligheten får en gång lära sig att ha respekt för naturens eget värk, och såsom H. mycket riktigt framhåller får finna sig uti, att den icke, såsom den en-visas tro, kan uppdelas i endast två slag av varelser, män och kvinnor, emellan vilka inga övergångar finnas.

Allt detta är nu gott och väl. Men det finns emellertid här ett men, som Hirschfeld och andra moderna sexologer synas mig förbise. I sin iver att bevisa homosexualitetens obotlighet tar Hirschfeld endast hänsyn till, att det ej kan bli något vetenskapligt botande, att den homosexuelle aldrig av hetero-sexuelt umgänge kan få samma tillfredsställelse som den normale. Men vad kan han bjuda dem, som dela nutidens fördomar mot homosexualitet, vilkas etik förbjuder ett tillfredsställande av drifterna och vilka alltså ha att välja mellan ett liv i celibat, med eller utan onani, eller att — möjligen efter psykoterapeutisk behandling — skaffa sig hetero-iexuelt umgänge ev. ingå äktenskap om ock med risk av ett minus i. den subjektiva tillfredsställelsen? På tal om äktenskapsfrågan citerar H. ävenledes undertecknads ovan nämnda uppsats, där jag pläderat för åsikten, att äktenskap i vissa fall av homosexualitet kan böra tillrådas. Han säger, att den homosexuelle, som följt ett sådant råd förr eller senare skall finna, att detta varit dåligt. Jag är enig med H. därom, att den, som tillråder homosexuella äktenskap, i de flesta fall är en dålig rådgivare, men jag undrar, om icke ett sådant råd i undantagsfall kan tagas i övervägande. Först vill jag då betona, att kontrahenterna i dylika fall ej få vara för unga, och att den heterosexuella parten bör känna till motpartens läggning. Jag tänker härvid särskilt på ett fall, som jag hade något att göra med för ett par år se'n. Det var en homosexuel man, omkring 40 år, som efter hypnotisk behandling fått en minskning i sitt homosexuella intresse och potentia coeundi. Han konsulterade mig angående äktenskapsfrågan. Den ifrågavarande kvinnan var några år yngre, heterosexuel. Jag förhöll mig ganska reserverad, men sade mig ej vilja direkt avråda. Äktenskapet kom ej till stånd. Nu voro båda parterna synnerligen vällyckade individer, väl begåvade och harmoniska människor. Från ras-hygienisk synpunkt var intet att invända, oavsett mannens homosexualitet. Vad denna angår, säger visserligen Hirschfeld, att barn av homosexuella bära den psykiska undermålighetens stämpel, såvida ej en särdeles frisk kontrahent verkar utjämnande. Medger dock, att tillsynes fullt friska barn i dylika äktenskap kunna födas. Denna fråga behöver tydligen diskuteras. Själv har jag i min praktik sett ett äktenskap, där modern var homosexuel, och i vilket voro många barn, alla synnerligen vällyckade, utan spår av degeneration. För att återkomma till nyssnämnda fall, så är det självklart, att hans tvekan inför

äktenskapet var ett utslag av hans homosexualitet.Men frågan är, om det beslut han fattade värkligen var det klokaste. Tämligen säkert är, att detta tillfälle till äktenskap var det sista, som bjöds dem båda. Ar det så alldeles säkert, att det för dem är så mycket vunnet med att var på sitt håll avsluta sitt liv i celibat, även om äktenskapet skulle kommit att likna vad man kallar resonemangsparti? — Jag erinrar mig ett annat fall, där en av ömsesidiga erotiska känslor ingången förlovning blev bruten, när fästmannens homosexuella läggning kom till hennes kännedom. Denne var förtvivlad. Han var bisexuel; den homosexuella komponenten ganska stark, mer ett utslag av hans grovsinlighet; heterosexuel libido och potens även väl utvecklade. Han sade själv, att det värsta, som skulle kunna inträffa var, att han läte en homosexuel otrohet komma sig till last. Antag, att den ifrågavarande kvinnan efter den brutna förlovningen, såsom så ofta händer, hela livet förblir ogift, sörjande den, hon av fördom mot homosexualitet brutit med, hade det ej i ett sådant fall varit riktigare att tillråda äktenskap, trots mannens ovillkorligen starka homosexuella läggning? Karakteristiskt var dennes eget yttrande, »sängen är väl icke det enda i ett äktenskap». Rashygienen bör väl ej drivas därhän,, att den glömmer synpunkten fécondité.

Vad nu den bekanta »Zwischenstufenteorin» angår, så säger Hirschfeld om densamma, att den ej är någon teori, ej söker att förklara tillvaron av sexuella blandningsformer, utan endast konstaterar förhandenvaron av sådana. Med Zwischen-stufen förstår H. män med kvinnliga och kvinnor med manliga egenskaper. Sammanfattande sin framställning säger han, att olikheterna mellan könen kunna delas i 4 grupper, i sådana som röra: 1) könsorganen, 2) övriga kroppsliga egenskaper, 3) könsdriften, 4) övriga psykiska egenskaper. Den absoluta representanten för uteslutande det egna könets egenskaper anser han vara en abstraktion och tillägger, att man hos varje man finner om ock ringa tecken till hans härstamning från kvinna och hos varje kvinna moment, tydande på manlig härkomst-Då de manliga och kvinnliga egenskaperna enligt H. kunna förekomma regellöst blandade, hindrar intet att könsdriften är den enda könskaraktären tillhörande det motsatta könet, under det att alla andra karaktärer tillhöra det egna. Detta är just vad som hos många fall av homosexualitet såsom bekant är fallet. Och denna omständighet har. av kritici just anförts som bevis mot ifrågavarande teori. Iwan Bloch1) säger: . »Die Zwischenstufentheorie Hirschfelds — — — erklärt nur einen Theil der originären Homosexualität. Aber sie versagt da, wo

J) Das Sexualleben miserer Zeit, cit. enl. Hirschfeld.Homosexualität bei Fehlen jeder Abweichung vom Typus auf-tritt.» Freud1) yttrar sig i samma anda och framhåller, att vid inversion av sexualobjektet ofta ej ens en förändring av dn psykiska egenskaperna föreligger, åtminstone ej hos män, som ofta hos sitt sexualobjekt just älskar de kvinnliga egenskaperna. Han påpekar även det bekanta sakförhållandet, att pseudohermafroditer ingalunda äro homosexuella. Iirschfeld själv yttrar, att de starkaste förändringarna av de sekundära könskaraktärerna icke så ofta förefinnas vid homosexualitet som de svagare eller medelstarka; han nämner särskilt, att feminæ barbatæ nästan aldrig äro homosexuella. Och Bltiher, vilken som nämnt terapeutiskt står på H:s ståndpunkt, säger, att man av ifrågavarande teori borde fordra, att med tilltagande feminisering av den manliga typen (och virilisering av den kvinnliga) homosexualiteten skulle växa, vilket som bekant ej alls stämmer. Då H. gent emot dessa invändningar säger, att han blivit missförstådd, alldenstund enligt hans teori det kan tänkas, att könsdriften hos en individ kan vara den enda av motsatta könets egenskaper, är detta resonemang från logisk synpunkt fullt oangripligt. Men då teorien alltså enligt H. avstår från att söka förklara homosexualiteten och endast vill vara en princip för ett uppdelande av mellanstadierna, förlorar den rätt mycket av sin betydelse för homosexualitetsproblemet.

*

Uti sitt här ofta omnämnda arbete redogör Hirschfeld för s. k. Triolismus, varmed förstås den egendomliga gestaltning av könslivet, där vederbörande finner sin tillfredsställelse i åskådandet av den av andra utförda könsakten. Han säger, att till grund för triolismen ofta ligger maskerad homosexualitet. Han omnämner en man, som fick heterosexuel potens endast därigenom, att han tänkte på den man, som före honom ägt den ifrågavarande kvinnan. Han skildrar även ett äktenskap, där mannen övertalat hustrun att en kväll, då han inbjudit en vän, emottaga denne samt säga. att manrien oförmodat måst resa bort, men bedja honom ändock stanna; vidare skulle hustrun uppträda i lätt, förförisk dräkt, bjuda vännen på supé med vin, sjunga och spela för

honom, ge honom avanser, driva det därhän, att det kom till kohabition. Omedelbart skulle hon bli orolig, säga, att mannen kanske kunde komma hem förr än hon beräknat, och så avlägsna gästen. Hela scenen åskådades av mannen genom en skickligt anbrakt springa i

-) Op. cit.dörren. Omedelbart efter det gästen gått, störtar lian in i rummet, överhopar hustrun med lidelsefulla ömhetsbetygelser och utövar akten.

I detta sammanhang skall jag i korthet referera ett fall av homosexualitet, som med dylika fall är besläktat. Det gäller en 29-årig kontorist som för ett år sedan sökte mig. Han började med att tala om en huvudvärk, som befanns vara av migränös typ, ofta utlöst av sinnesrörelser, vilken han ansåg vara ett arv från modern. Denna hade huvudvärk samt skulle före hans födelse, han visste ej om under grossessen eller dessförinnan, haft »hjärninflammation». Han gjorde genast intryck av en ganska svag intelligens, vilket intryck vid den senare företagna psykoanalytiska undersökningen alltför väl besannades till stort men för denna. Intelligensen dock avgjort hållande sig inom ramen av det normala. Han var fåordig, svår att komma till tals m'ed, skulle alllid varit »nedstämd till humöret» och sluten. Efter en stunds samtal kom hans egentliga ärende fram. Han hade endast haft homosexeulla känslor, aldrig normala. Han sade sig härför ej egentligen vara olycklig, men önskade, att han vore som andra. Somatisk undersökning gav föga anmärkningsvärt vid handen. Öronen voro utstående, det vänstra större än det högra. Muskulaturen var fast, axlarnas bredd större än Höfternas. Hårväxten på kroppen svag; från crines pubis, som börjat uppträda vid 15 år, gick uppåt en smal skäggstrimma. I ansiktet normal skäggväxt; han gick slätrakad. Han hade markerade, regelbundna anletsdrag.

Yid 15 år hade han av en annan gosse blivit förledd till mutuell onani. De fortsatte därmed ett år, ungefär 1 gång i månaden. Patienten uppgav först, att han ej hade några sexuella känslor för den andre, utan att denne alltid befallt honom att masturbera. Sedan kom det fram, att han alltid vid de ifrågavarande akterna fantiserat om att omfamna kamraten, ehuru han aldrig gjorde det. Han började, sedan förhållandet med denne slutat, solitär onani med tämligen typiska homosexuella fantasier, famntag, kyssar, även på genitalia, aldrig anal,a fantasier. Han sade, att manliga typer, snarare äldre, slogo mer an på honom. Han trivdes bättre i mäns än kvinnors sällskap, uppgav han. Patientens uppgifter måste emellertid tagas med en viss skepsis; icke blott på grund av hans svaga intelligens, utan framför allt därför, att hans svar ofta kunde genom en suggestivfråga modifieras, särskilt i allt, som rörde manlighet eller kvinnlighet hos hans sexual-objekt eller honom själv. Hans tveksamhet därvidlag hade sina goda grunder, såsom vi snart skola se. — Yid 21 årföljde han en 24-årig vän till en puella publica; det lyckades honom att koitera denna, ehuru med föga njutning. »Det var vännen, som retade upp mig», sade han. Denne hade först utfört akten med flickan, och patienten hade genom en halvöppen dörr åskådat detta. Då han själv isedan koiterade, tänkte han uteslutande på vännen och ej på kvinnan. Koitus har sedermera endast en gång förekommit och då med en kvinna, som han visste haft förbindelse med en vän till honom; även denna gång tänkte han på vännen, ej på kvinnan. Någon homosexuel förbindelse har han utom den nämnda vid 15 år aldrig haft. — Efter det första könsumgänget ändrade hans onanifantasier karaktär. Han tänker sedan dess vid dessa tillfällen på en man, koiterande en kvinna. Jag tänker mig i hans ställe, säger patienten. Tänker på mannens känslor, skulle vilja ha dessa, vill härma honom, sade han vid ett annat tillfälle. Kvinnan i dessa fantasier spelar en fullt underordnad roll. Ej heller finnes intresse för smekningar etc. med mannen i fråga. Han är emellertid ej främmande för vanlig homosexualitet, i det han vid hans masturbation, varmed han allt sedan den mutuella onanien vid 15 år fortsatt 1—2 gånger i veckan, ehuru då och då med längre tiders uppehåll, de förutnämnda fantasierna med typiskt homosexuellt innehåll förekomma, Och några månader, innan han sökte mig, hade en annan homosexuel gjort närmanden, varvid det kom till smekningar. Patienten sade, att »han ej brydde sig om honom», och hade av moraliska hänsyn avböjt vidare närmanden; han hade dock vid besagda tillfälle fått erectio och sedermera om han tänkt på ifrågavarande man ej satt honom i förbindelse med kvinna. De sista två åi*en hade han vid masturbationen ej tänkt på någon bestämd man. Förut var det så, att när han på gatan mött en man, som slagit an på honom, blev denne i fantasien hans sexual-objekt en tid bortåt, tills en ny man, som han mött, väckte hans intresse och utträngde den förre.

Det skildrade tillfället, då patienten åskådade andras könsumgänge, var ingalunda det första i sitt slag. Det första

könsumgänge, han bevittnat, var nämligen föräldrarnas. Detta vid 15 år, en tid efter första gången han varit med om mutuell onani. Han åsåg akten, kikande genom nyckelhålet, Hade därvid erectio. Han tänkte därvid ej på någondera parten, skulle det varit på någon, var det på fadern, säger han. — Angående föräldrarne upplyser patienten, att fadern dog för 10 år sen, 55 år gammal; modern lever, 65 år. Ii,an har en tre år äldre bror, som är gift och h,ar barn. Angående dennes könsliv är honom för övrigt intet bekant. Då jag i ett sam-manhang frågade patienten, vem av bröderna som såg häst ut, svarade denne med ett förläget, men belåtet leende: »det säger dom jag gör». Fadern tyckte patienten aldrig om, då han var sträng och häftig. Han var sjöman till yrket och långa tider borta på resor. På dessa skulle han varit modern otrogen; detta hade patienten fått veta genom brodern, som skulle varit med på en resa och sett, att fadern hade fruntimmer ombord. Det skulle ofta kommit till scener mellan föräldarna, och patienten skulle förstått, sannolikt ganska tidigt, att modern var svartsjuk och olycklig. Tills han var 4—5 år låg han i föräldrarnas gemensamma sängkammare. Tyckte mycket om att komma till dem i sängen, särdeles tyckte han, det var »roligt» att ligga bredvid modern, vilken som nämnt ofta var ensam. Så länge han minns, har han alltid högt älskat henne. Han hade som barn lätt för att gråta, särdeles i skolan; »i så fall lik mor», säger han. Då kamraterna voro elaka mot honom, gick han för sig själv och grät, tänkte därvid på modern, som han visste var ledsen för faderns skull; önskade, att han varit hos henne. »Det var ett blodsband oss emellan», tillade patienten på tal härom. I ett annat sammanhang sade han, att han var leds'en, då modern var ledsen, »av sympati», det var »en överföring av hennes tankar på honom». Patienten har tydligen som man säger i mycket lidit med modern, i fantasien satt sig in i hennes ställe, identifierat sig med henne, såsom Frend kallar det. Han bor ensam med henne, och hans sonliga känslor äro ännu mycket varma, varmare än vad sådana känslor bruka vara, anser han själv. — Sin första kunskap om sexuella ting, skulle han fått vid 4 år vid ett tillfälle, då en kvinna i gården fött barn. Vid unge-för samma tid hade lian på en 4-årig flicka observerat, att hon ej hade penis. Han hade tyckt detta vara konstigt, ansett det förmer att vara skapad som han själv var. Vid som han tror 8—10 år hade han, »om han kom åt», gärna sett på när fadern urinerade; därvid särskilt riktat sitt intresse på dennes genitale och undrat, om det var därifrån han kom.

Jag lät patienten noggrant beskriva några av sina sexual-objekt. Det kom därvid fram, att en man för att göra sexual-in tryck skulle vara välväxt, ha en kraftig manlig gestalt. Ansiktet fäste han sig mindle vid. Hos ett p,ar av de män, vars utsående han beskrev, ansåg han detta emellertid äga kvinnlig karaktär. Sade dock, att det kvinnliga i der,as utseende ej alls attraherade honom. Men tillade han »om de haft kvinnligt könsorgan, skulle jag tyckt lika bra om dem; om de varit så skapade, skulle jag velat idka könsumgänge med dem». »Jag vill ha hälften man, hälften kvinna», sade han, »kan ejfå det som jag vill ha det». En annan gång yttrade han: »jag önskar, att båda, mannen och den kvinna, denne älskar, vore en person». Han förnekade varje intresse för det manliga genitale; sade, att han föredrog det kvinnliga, men att den kvinnliga kroppen i övrigt ej utövade någon dragning. Tanken på en man med kvinnligt genitale hade kommit vid 24 år. Han blev då förtjust i en 17-årig yngling. På denne tänkte han som på en kvinna, önskade honom klädd i fruntimmerskläder och försedd med kvinnligt genitale. Det förtjänar nämnas, att han 2 gånger under kuren drömt om en man, den ena gången fadern, som haft ett hål i huvudet. Yid analysen av dessa drömmar associerade han härtill det kvinnliga genitale, tilläggande att han ej på annat sätt någonsin drömt om detta. Enligt Freud är som bekant i drömmen en sådan »Verschiebung von unten nach oben» en ej ovanlig företeelse, vilken tjänar att maskera det latenta dröminnehållet. D'essa drömmar voro i början av kuren, långt innan han meddelat sin fantasi om mannen med kvinnligt genitale.

Om vi granska ifrågavarande fall, finna vi dels en homosexualitet av vanligt slag, dels ovannämnda triolism, dels fantasin om mannen med kvinnligt genitale, utgörande ett försök att tänka sig man och kvinna i en person. Spår av normal heterc-sexualitet ha ej förekommit. Av dessa tre var den vanliga homosexualiteten den i tiden först uppträdande. Denna började vid 15 år med mutuell onani, fortsatte sedan med solitär sådan till 21 år, då de triolistiska fantasierna uppträdde. Dessa h,a allt sedan varit dominerande, även efter uppträdandet av den tredje formen av sexualfantasier. Det är att beklaga, att i detta fall ej tillfälle gavs till en grundligare psykoanalys. Patienten besökte mig endast 35 gånger, och ‘erhöll varje gång endast en halv timmes samtal eller mindre. Han var därjämte ointresserad, mycket svår att analysera, kunde endast med svårighet fås att associera. Det behöver ej

påpekas, att under sådana förhållanden det ej kunde vara tal om att ens tillnärmelsevis medhinna en fullständig psykoanalys i Freuds mening. Jag kan ej tänka mig någon annan metod, som skulle kunnat ge svar på frågan, huruvida en djupare frändskap fanns mellan patientens triolism och homosexualitet av vanlig natur. Denna fråga blev nu fullkomligt obesvarad. Att fallet emellertid talar för riktigheten av Hirschfelds sats, att maskerad homosexualitet ofta ligger till grund för triolismen, är uppenbart. Oansett att typisk homosexualitet här fanns, så var patienten fullt medveten om, att vid det könsumgänge, han fantiserade om eller själv utförde, det endast var mannen som väckte hans intresse. Och det var just den man, vilken på vanligt sätt ver-kat sexuellt tilldragande på honom, som han fantiserade in i koitussituationen. Vad som emellertid förlänar detta fall sitt speciella intresse är naturligtvis den omständigheten, att patienten så sent som vid 15 år med fullt medvetet grovsinnligt intresse (erectio) åskådat föräldrarnas könsumgänge. Att ett sammanhang mellan detta moment och den 6 år senare uppträdande triölismen förefinnes,. Jorde svårligen kunna förnekas. Att märka är, att patienten, som ju för visso ej var vidare spekulativt anlagd, ej tänkt på något sådant sammanhang. 1 själva verket synes hans triolism intet annat vara än ett upprepande av situationen med föräldrarna. Jag sade synes, ty vid närmare eftertanke finner man de båda situationerna betydligt olika. Vid föräldrasituationen var han i oklarhet om, vilken ,av parterna han mest intresserade sig för; kunde därom som nämnt endast säga, att skulle det vara någon, så var det fadern. Själva hans tvekan har här mer att betyda än det med reservation gjorda position upttalandet. Angående triolismen åter tvekade ej patienten. Mannen tog hela hans sexualintresse, kvinnan existerade ej för honom. Den kvinnliga parten i föräldrasituationen, modern, är däremot överhuvud den enda kvinna, som han någonsin i sitt liv intresserat sig för. Ödipuskomplexen är med andra ord mycket starkt utvecklad hos patienten. Fadern hade han alltid motvilja för. Det fanns en tid, då han ivrigt åtrådde att komma till modern i sängen, särdeles då fadern var borta. Då han sedermera som vuxen angående sina känslor alltid kom tillbaka till sådana uttryck som »jag vill vara i hans ställe», »jag vill ha hans känslor» ligger onekligen det antagandet nära till hans, att hans trio-listiska fantasier determinerats av Ödipuskomplexen: han älskar modern, vill vara i faderns ställe. Från psykoanalytisk synpunkt ligger även ett annat antagande nära nämligen att han i tidig barndom, då han ännu låg i sängkammaren, från föräldrarnes säng hört misstänkta ljud, som ingivit honom ett ångestfyllt intresse och låtit honom ana, att något eg'endomligt försiggick mellan föräldrarne. Detta barnets lyssnande i vaket eller halvvaket tillstånd till umgänget mellan föräldrarne är enligt psykoanalytici något ganska vanligt. Och att det kan spela en roll i neurotikerns historia har jag i mer än ett fall kunnat psykoanalytiskt konstatera. I detta fall, där psykoanalysen ej fullt förljudes tillräckligt långt, kunde intet sådant fås fr,am, och förhandenvaron av detta moment blir endast ett antagande. — Att kvinnan i hans triolism ej spelar någon roll betyder, att hans ursprungliga känslor blivit bortglömda, bortträngda ur medvetandet, blivit utsatta för den process, som Freud kallar Verdrängung, såsom för hans vuxna jag ej accep-tabla. Denna Verdrängung blev genom den korta analysen aldrig fullt hävd. Då jag bad honom associera till åskådandet av akten mellan föräldrarrie, sade han först, att nyfikenheten att åse akten har setat kvar, sedan att han ville vara i faderns ställe. Då jag frågade honom, om detta ej var en konklusion av samtalen med mig, svar.ade han, att han då ej kände det så, men att han trodde, att den känslan dock redan då fanns där. Han yttrade vidare, åtit han haft den uppfattningen, att modern blev tvingad till akten, samt att fadern var den, som hade mest tillfredsställelse av denna. På modern under könsakten sade han sig tänka med sympati och tillade, att hans önskan att lida som hon lidit alltid setat, kvar. Det tycktes mig ligga nära till hands, att hans fantasier alltså visavis könsakten även gått i riktning av en identifiering med modern. Att emellertid dessa fantasier måste betecknas som i verklig mening omedvetna, är påtagligt. Att hans allmänna känsloinställning till modern haft karaktären av en identifiering, är redan nämnt. Då jag frågade honom, vem kvinnan var i hans fantasier, svarade han mycket riktigt »jag själv», vilket svar jag dock ej vill påstå var annat än en konklusion. Analysen skulle alltså, ehuru naturligtvis ej med full beviskraft, tala för möjligheten av att han identifierat sig både med modern och fadern. När sedan hans triolis-tiska fantasier blivit fullt utbildade, är modern borteskamoterad och ersatt med en annan kvinna, som ej väcker hans sexualintresse. Vad det manliga sexual objektet angår, intresserar det honom vid hans onanifantasier endast i koitussituationen. Men därjämte har han på detta normala sexualanspråk, vill, att det skall ha en manlig gestalt etc. M. a. o. när han första gången möter en individ, som gör intryck, då äro hans känslor för denne typiskt homosexuella, då är kvinnan fullt

borteliminerad. Det är, när han sedan i ensamheten börjar fantis'era över sitt senaste sexualobjekt,, som fantasierna taga triolistisk form.

En jämförelse mellan den psykiska mekanismen för denna triolism och Freuds ovan citerade formel för vanlig homosexualitet saknar ej intresse. Denna lydde så: den sedermera homosexuelle genomgår under de första barndomsåren en intensiv men kortvarig fixering vid kvinnan, vanligen modern, efter vars övervinnande han identifierat sig med kvinnan och tager sig själv till sexualobjekt, d. v. s. utgående från narcismus, uppsöker unga och den egna personen liknande män, vilka han vill älska, som modern älskat honom. Även bör man i detta sammanhang uppmärksamma Ferenczis yttrande om objekt-homoerotikern. »I det att kvinnan skenbart ur kärlekslivet är borteskamoterad, gives det ej mer något stridsäpple mellan fader och son». Jag har svårt att komma ifrån en viss likhetmellan mekanismen i detta fall och den i vanlig homosexualitet enligt nämnda teorier. Uti ovanstående fall synes det nämligen, som om die Verdrängung stannat på halva, vag'en. Kvinnan har ej, såsom hos den typiskt homosexuella, blivit fullt eliminerad. Pat. är därför åskådare och vet ej, mot vem han riktar sin sexuallibido. Hans rent homosexuella intryck skulle emellertid alltså stå i sammanhang med identifieringen med modern. Huruvida patientens homosexualitet av vanlig art, icke kombinerad med triolism, är tillgänglig för en liknande tolkning, därpå lämnade den korta analysen som nämnt intet svar. Hans triolistiska fantasier åter, i vilka han vill vara i det manliga sexualobjektets ställe, skulle bero på identifieringen med fadern. När Hirschfeld säger, att till grund för triolismen ofta ligger maskerad homosexualitet, så är det frågan, om icke den satsen kan vändas om, så att man kunde säga, att det stundom ligger ett fördolt triolistiskt moment i homosexualiteten.

Vad nu patientens fantasi om mannen med kvinnligt genitale beträffar, så synes den mig vara ett krampartat försök att komma ur den triolistiska situationen, där han intet, sexual-objekt har. Betecknande är därvidlag hans yttrande: »jag kan ej få det, som jag vill ha det.» I ifrågavarande fantasi för för övrigt tanken på det kända sakförhållandet, av Freud särskilt påpekat, att en stor del av de manliga inverterade just älska det kvinnliga hos sina sexualobjekt. Ferenczi säger, som vi hört, att objekthomoerotikern i mannen omedvetet älskar kvinnan. Det är redan nämnt, hurusom patientens egentliga .anspråk på sitt sexualobjekt v.ar en verklig gestalt; ansiktet intresserade honom föga; och han förnekade det intresse för manliga genitale, som hos många homosexuella är så framträdande. Denna sista uppgift av patienten kan synas med hänsyn till att han i ungdomen idkat mutuell onani; påtagligt var dock, att detta intresse saknades vid hans triolistiska objekt. Nu är att märka, att han vid 10 år visat ett nyfiket intresse för faderns genitale. Huruvida detta moment ligger bakom den senare uppträdande frånvaron av penisintresse, därom kan i,ag ej med bestämdhet uttala mig. — Vi ha hört, att patienten visade en ytterlig ovisshet i allt som rörde manlighet eller kvinnlighet hos honom själv och hans objekt. Att denna ovisshet ej är något att förvåna sig över, torde framgå av ovanstående skildring.

Vad prognos och terapi av fallet angår, säger sig självt, att utsikterna till ändring på patientens sexualliv i normal riktning ej äro stora. Också sade jag uttryckligen till honom, att jag intet sådant kunde lova, utan att framtiden finge utvisa, huru hans sexualitet komme att utVeokla sig. Emellertidbör jag ej underlåta att nämna, att patientens triolistiska fantasier, enligt vad han vid mer än ett tillfälle sade mig, under kuren voro försvunna. Efter denna har jag ej hört av honom. Den vunna effekten är givetvis övergående. En normalisering är för övrigt av sociala hänsyn nätt och jämt önskvärd.

Till sist vill jag påpeka, att den tolkning som här givits .att det.ta onekligen komplicerade fall, särdeles på grund av analysens kortvarighet; ej gör anspråk på att vara annat än subjektiv och hypotetisk.

* *

*

Jag vill även i korthet skildra ett fall av homosexualitet, eller rättare bisexualitet, i vilken homosexualiteten var m‘est framträdande och vilket fall komplicerades av sado masochism. Patienten är studerande, född 1893. Han genomgick hos mig en psykoanalytisk behandling medio februari— medio maj detta år. Någon ärftlig belastning synes ej föreligga. Han är utpräglad neurotiker. Vid några tillfällen under de senare åren har symtombilden tagit karaktären av full psykos. Här intresserar i främsta rummet sexualiteten, men som vi skola se, är denna så intimt

förbunden med de neurotiska och psykotiska symtomen att det blir nödvändigt att något även ingå på dessa. Han säger sig alltid ha varit känslig och vek samt har alltid i utpräglad grad haft det starka ömhetsbehov, som karakteriserar så många neurotici. Vid 12 år hade han gulsot. Sen dess skall han varje vår, företrädesvis febr.—mars haft vad han kallar en depressionsperiod, samt alltid mer eller mindre besvärats av en del neurasteniartade symptom, värk i kroppen, trötthet, tyngd i huvudet, särdeles när han läst för länge »över trötthetsgränsen», som han uttryckte sig. Vid 12—13 år vaknade en stark religiositet. Plans ställning till religionen har sedan alltjämt spelat en stor roll i hans utveckling. Han började vid omkring 13 år visa en överdriven plikttrohet, en benägenhet att med skrupulös samvetsömhet följa lagar och förordningar, tänka på, huruvida det eller det var stridande emot hans religiösa plikt eller ej, vilken inställning sedan dess aldrig fullt lämnat honom, trots det hans ställning till religionen numera närmast är agnostikerns. Då han vid 17 år konfirmerades, hade hans religiositet antagit en sträng logisk karaktär. Han tog bibelspråken på orden. »Gå in i din kammare och stäng dörren», hade till effekt, att han gick in i sitt rum och gång på gång kontrollerade, att dörren var stängd. »Allt vad I bedjen om, skall eder ske», fattade han för säkerhetens skull som en befallning, att han skulle bedja om allt han önskade.Följden blev timslånga andaktsstunder, även om nätterna, under vilka han bad i knäböjande ställning. Vid även den obetydligaste försummelse i uppförandet gentemot en person ‘ett behov att be denne om förlåtelse, emedan han eljest ej kunde få den frid med Gud, som bibeln utlovade. När han hos mig citerar ett bibelspråk, rabblar han upp det med en läsares rutin, trots att han numera är en fint kultiverad ung man med en intelligens, som får betraktas som synnerligen god. Hans tvångsartat religiösa läggning tog många egendomliga uttryck. I skolan, där kamraterna ofta lade biblarne bland krita och annat skräp, måste han stanna kvar, sedan de andra gått, för att göra rent de heliga böckerna, så att dessa ej skulle vanhelgas. En gång efter konfirmationen såg han på gatan en sönderriven katekes, liggande i rännstenen; han måste då noggrant samla upp bladen; kom därvid i den mest förtvivlade och irriterade sinnesstämning; räknar denna episod som den sjukaste före den lK år senare utbrytande psykosen.

Vad utvecklingen av patientens sexualitet angår, så vill jag redogöra för hans olika upplevelser i något så när kronologisk ordning, oavsett när de under analysens gång kommit fram. Han erinrar sig dunkelt, att han vid 3 år blev agad på podex av en tjänsteflicka, då hon hjälpte honom vid defäka-kationen; han minns, att hon var vacker och att han sedan. fruktäde henne. Vid 4 år svärmade han för en annan gosse, vars föräldrar bodde nära järnvägsspåret. Han fann ett slags njutning i att tänka sig gossen i farliga situationer, t. 'ex. nära att bli överkörd; även tänkte han sig därvid uppträdande som räddare. Vid 5 år, eller möjligen tidigare, var han inne på ett avträde med en jämnårig flicka, varvid han bad att på skämt få slå henne på sätet, vilket han ock gjorde. Något senar'e — vid 5 år — var han mycket tillsammans med en något yngre gosse. Han kände ett behov att vara ensam med denne, att med honom dra sig undan från kamraterna till avskilda platser, avträden o. dyl., där de skulle haft en mängd malpropra manipulationer med varandra (ömsesidig beröring av podex, liambi-tus ani o. dyl.). Båda hade smak för det hemlighetsfulla, ockulta, sade han. Det unkna, sjukliga har alltid på mig utövat en dragning, yttr.ade han i ett annat sammanhang. — Det första han berättade om sin infantila sexualitet var vad han själv kallade en svärmisk förälskelse vid 6 år i en 20-årig tjänsteflicka. Därvid en önskan att helt gå upp i föremålet, att vara behärskad, v,ara hennes slav samt tvungen att av henne tåla allt, även kroppsliga misshandlingar; alltså typiska masochistiska fantasier. Mindre typiskt torde var,a, att han tänkte sig denna misshandling tillfogad å bröst och armar,ej å podex, vilken kroppsdel tidigt som nämnt väckt ej blott ett såväl aktivt; som passivt beröringsintresse, utan även ett sadistiskt. Efter ett eller annat år en liknande känsla för en annan kvinna, även i 20-årsåldern. Yid 7 år — han uppgav längre fram, att det skulle varit tidigare, före tycket för den 20-åriga tjänsteflickan — första gången förälskad i en jämnårig gosse. Under de följande åren en hel rad med dylika tycken. Även dessa homosexuella känslor förbundna med tanken att vara behärskad och tvungen .att utstå misshandlingar, vilka han tänkte sig dels å armar och bröst, dels å podex. Han skilde ganska tidigt på grovsexu'ella och ideella tycken. Efter 12 år spelade könsorganen huvudrollen i hans passiva miss-liancllingsfant,asier. Yid de med ideell erotik förenade miss-handlingsfantäsierna spelade armar och bröst huvudrollen. Vid samvaro med de ideella objekten hade han ej 'erectio, men väl då han var samman med de grovsinnliga. Dessa senare skulle egentligen prestera brutalitet; de skulle vara aktiva, han passiv. Aktiva misshandlingsfantasier ha då och då förekommit, men varit

underordnade. Vid omkring 11 år uppträdde fantasier om mutuell onani med de homosexuella objekten. Något tidigare skall han ha fantiserat om att ta smågossar avsides och onanera dem och, om de gjorde motstånd, misshandla dem; han utmålade för sig situationen så, att han skulle ta deras motstånd till förevändning för misshandlingen. (Obs. det redan här förefintliga pedagogiska momentet, vilket som vi skola se, spelar en viss roll i hans homosexualitet.) Pollutioner började vid 13 år. Pollutionsdrömmar ha alltid varit av homo-sexuelt innehåll, ofta rört sig om mutuell onani. Att patienten, vilken födan tidig barndom haft ett synnerligen utvecklat fantasiliv, mycket tankeonanerat torde efter ovanstående skildring ej förvåna. Därvid ha homosexuella masochistiska fantasier dominerat. Då han ofta lidit av sömnlöshet, har han använt sexualfantasier som sömnmedel, en som bekant mycket vanlig företeelse. Märkvärdigt nog har han ej förr än på sista tiden masturberat. Och vid tankeonanien lät han det aldrig gå till ejaculatio. Ej heller har han, om man bortser från de nämnda manipulationerna i tidig barndom, någonsin i realiteten utfört några sexuella handlingar. Denna omständighet hade emellertid den effekten, att han trots sin religiositet gav sig eller trodde sig giv,a sig absolution för sitt myckna sexual-fantiserande. Att det ej lyckades, fick han med tiden pröva. — Vid omkring 17 år — han tog studentexamen vid 19 — blev han allvarligt förälskad i en 2 år yngr'e skolkamrat. Betecknar detta som sitt stora tycke. Denna känsla varade åtminstone ett; p.ar år. Han ville ständigt vara i vännens närhet.Han hade dock ingen anledning att anse sitt tycke besvarat; trodde 'tvärtom, att kamraten kände honom som ett påhäng. Det är att märka, att ifrågavarande vän i utseende och väsen erinrade honom om en ett par år yngre flicka, som han något intresserat sig för. En annan kamrat, som utövat dragning, erinrade honom om sin syster, vilken han även svärmat för. Hos båda trodde han sig spåra sexuel brutalitet, vilken egenskap på honom alltid utövade stark attraktion.

Om man skulle fråga patienten, vilken människa han älskat mest i sitt liv, skulle han .aldrig tveka om svaret, att detta är modern. Hon har alltid varit och även förblivit hans stora ideal. Bland hans tidigare med henne förknippade minnen må anföras följande fantasi, som han hade, då han vid ,5 år eller tidigare i hennes närvaro bevistade en välgören-hetsbasar. Där var bullrande musik av biåsinstrument; han föreställde sig nu musikanterna som råa karlar, vilka misshandlade modern och tänkte sig, hur moderns klagande stämma blandade sig med musiken. Något senare hade han en fantasi om ett handklaver, i vilket modern var instängd; hon blev misshandlad dels av den spelande, dels av den, som hade gjort instrumentet; moderns ångestskri blandade sig med handklaverets toner. — Några år senare, 7—8 år, åter en liknande fantasi, i vilken dock hans och moderns roller voro ombytta. Han tänkte sig då, huru några kringvandrande musikanter, vilka han föreställde sig som råa karlar, grepo och förde bort honom; modern kom till och såg detta, och han iakttog hennes förtvivlan. I förbigående må nämnas, att h,an åtskilliga år senare en gång blivit överfallen av ligapojkar, och sedermera fantiserat om, huruledes dessa förde bort honom på ett ensligt ställe och våldförde sig på honom. — Modern kom att spela en stor roll såväl i hans religiösa som sexuella utveckling. Dagen innan han fyllde 12 år, kände h,an ett behov att för sin mor bikta sina sexuella synder; han hade som vi sett ganska många sådana på sitt; samvete. Han fullföljde mycket riktigt, ehuru ‘efter mycken självånda sin avsikt. Han trodde, att det eljes skulle gått honom illa. Påtagligt var, att hos honom före-fanns ett behov att skaffa sig absolution för att kunna helt njuta, av födelsedagens fröjder. Sen dess ofta ett behov att bikta för en kvinna. I den nämnda bikten för modern synes, hur den ställningen till religionen, som sedan hela hans liv förföljt honom börjar taga fast form. Hos honom finnes nämligen i extrem grad den för neurotikern karaktäristiska intima föreningen av begreppen sexualitet och synd och smuts. Neurotikern reagerar mot sin egen sexualitet, ett av grundmomenten i Fr'euds läror; han kan ej ge sig absolution för denna, så-*som särskilt Marcinowsky1) ofta framhåller, för patienten blev det med tiden mer och mer så, att han å ena sidan hade en ortodox religion med asketism, förakt för världen, å den andra sexualitet, synd och världsliga nöjen, allt i ett lockande, tjusande skimmer. Till någon harmoni, till ett utjämnande av klyftan mellan ideella och .sinnliga intressen, med andra ord till sexualitetens sublimering enligt Freuds terminologi, lyckades han ej komma. — Under den nämnda gulsoten vid 12 år, efter vilken den första depressionsperioden utbröt, säger han sig ha haft ett extatiskt tillstånd, i vilket han tänkte, att han och modern skulle knyta ett förbund med gud fader, med honom bilda ett triumvirat, som skulle inverka på den yttre världen, söka utbred,a religionen; genom detta triumvirat skulle hans liv bli lyckligt. Hans första idéassociation till detta var Kristus. Då jag första

gången hos Stekel läste om Kristus-neurosen, den omedvetna fantasien att vara Kristus, vilket sym.-tom S. hos neurotici anser vara ganska vanligt, erkänner jag, att jag kände mig ganska skeptisk. Jag måste därför säga, att jag konstaterat dylika fantasier även hos en annan neurotiker, hos vilken aldrig spår av psykos förekommit. Tanken på en världsförlösare sitter djupt hos mänskligheten. För att återkomma till vår patient vill jag även nämna, att särskilt vid det stora homosexuella tycket han tänkte sig misshandlings-scenen försiggå så, att han låg på rygg med utsträckta armar och att den andre stack honom med en dolk. Till dessa fantasier, som kommo flera år efter triumviratfantasien, associerade han korsfästelsen. Då han en tid ville bota sig genom att försöka skaffa sig så grundlig vila som möjligt, var korsfästelseställningen en tid den som han föredrog, ehuru sammanhanget med Kristusfantasien då var honom omedvetet. Detta att liksom Kristus lida oförskylt för andra har överhuvud spelat en stor roll i hans fantasi. Han blev en gång 'enligt egen mening, vid omkring 8 år, av föräldrarna orättvist bestraffad, under det en yngre bror skulle varit den felande. Patienten fick stå i en skrubb, men kände därvid en viss tillfredsställelse, ville förlänga vistelsen där för att få så mycket större martyrgloria och njöt vid tanken att lida för broderns synder. Han fantis'erade ofta om, drömde en gång att bli oskyldigt agad av föräldrarne; alltså i själva verket masochistiska fantasier även gentemot dessa. I drömmen var det fadern, som slog honom. I realiteten var han ytterst känslig för oförrätter från föräldrarnes sida. Även en gång drömt, att en kamrat, som varit ett av hans sexualobjekt:, blev orättvist slagen av en lä-

1) »Der Mut zu sicli selbst». 1912.rare. — I depressionstiden efter gulsoten fick den hos honom tydligen väl förberedda kampen mellan religion och sexualitet, mellan ande och kött sitt första starka uttryck. Psaltaren spelade den tiden en stor roll i hans religiösa fantasi. Kung David var hans ideal, han tänkte sig honom som en harmoniskt utbildad ung man. Obs. det homosexuella momentet häri; även att modern sjungit Wennerbergs musik till Davids psalmer. Han var under nämnda period mycket sexuelt irriterad, hade mycket sexualfantasier och erektioner. — Grovsexuella incestuösa fantasier gentemot modern ha ej varit honom främmande. Vid 13 år, hur lång tid efter gulsoten kan jag ej säga, låg han en natt utav en tillfällighet i samma säng som modern; han hade då vad han kallar den groteska fantasien, att hon onanerade honom. Äv'en gentemot två yngre bröder — patienten är den äldste av flera syskon — har han haft incesttankar i form av passiva misshandlingsfantasier.

Vad depressionsperioderna angår, så är att märka, att de endast utgjort en aggravering av hans vanliga tillstånd, så att det under de s. k. friska tiderna aldrig viarit tal om någon restituti’o ad integrum. Den andra depressionsperioden vid 13 år var helt kort. Då hade han första gången s. k. nervchocker, fobiartade anfall, om vilka mera nedan. Samtidigt började han fantisera om ett manligt ideal, en vidare utveckling av Kung Davids-idealet- Först tänkte han därvid mest på den fysiska styrkan. Utmålade i sin fantasi »en herkulisk kämpa-gestalt med oerhörda kroppskrafter», begagnade ofta dylika fraser, som han ansåg särskilt signifikativa. Sedermera sökte han efter en representant för »manlighet i högsta form», utrustade den med alla de dygder, som anses manliga, handlingskraft, kallblodighet etc. Han tjusades mycket av en stark manlig stämma. Han hade hört talas om, att här i Göteborg skulle finnas en jätte, och han erkände oförbehållsamt, att han mycket längtade efter att få se denne. Alla dessa fantasier voro ej i egentlig mening sexuella, ehuru de naturligtvis hänga samman med hans homosexualitet. De voro snarast ett utslag av narcism: han önskade att själv vara denna manlighetens representant. Dessa tendenser ha även tagits i tjänst av hans hypokondra fantasi. Denna har han senare tider inriktat på att bli friskare än andra; »jag med min stora kropp», till lägger han på tal härom. Stora kroppskrafter ansåg han även av hälsoskäl eftersträvansvärda. Obs. sammanhanget mellan narcism och hypokondri!1) Även har han med fanatisk energi sökt bota sig med luft- och solbad. Bakom intresset för

1) Freud: »Zur EinJulirung des Narzismus.» Jahrb. f. Psycho-

analyse. Yl. Band 1914.dessa lågo homosexuella och narcistiska moment, som han före analysen 'ej genomskådat.

Under det 18:de årets sjukdomsperiod sökte han komma ifrån konflikten mellan religion och sexualitet genom materialistiska funderingar, vilka emellertid ingåvo honom nya samvetskval, och vilka han aldrig förnam såsom utslag av ärligt tvivel, utan endast som ett försök att ge sig absolution för sexuella synder. Ännu vid 22 år, då han

sökte mig, använde han om sin ställning till religionen sådana uttryck som »religionen intresserar mig ej nu, den har endast förstört mig, jag har ej behov av den nu»; detta trots att all dogmtro då uppenbarligen i hans medvetna var fullt utplånad. Yåren 1912 tog han, trots en depressionsperiod mars—april, studentexamen och for . på hösten tilll universitetet. Hans psykiska situation var nu den, att de ideella religiösa kraven stodo emot hans materialistiska åskådning; han hade en »världsmänniska» inom sig. Världsmannen hade en tid utgjort hans ideal, och han hade försummat detta ideal, som han förvärvat genom läsning av skönlitteratur, som en befrielse från religionen. Han hade i detalj utmålat detta ideal för sig, talade om det ironiska, skeptiska i världsuppfattningen m- m. Världsmänniskan inom honom betecknade alltså icke uteslutande synden; hans önskan att vara den fulländade världsmannen är onekligen uttryck av ett sökande efter harmoni; vilket sökandes misslyckande tog sig uttryck i den vid universitetet plötsligt utbrytande psykosen. Världsmannen skulle varit den så att säga med synden försonade. Världsmänniskan skulle dödas. Han ville därför bli eremit, flytta ut i skogen och bo i en hydda. När han ej realiserade detta, såg han häri ett tecken till förhärdelse; ansåg sig ha svikit religionens fana. Han måste nu handla genast. Han avlade en ed, att om kraven voro än så svåra, så skulle de uppfyllas. Ville helt bryta med det gamla; ville därför köpa nya kläder, bränna de gamla; allt skulle bli nytt. Psykosen blev uppenbar, då han tog sig för att kasta ut tillhörigheter och möbler genom fönstret. Han motiverade detta med, att varje handlande var bättre än ett stillastående. Han hade ej blivit eremit, han hade så ofta svikit religionens fana, att han genom att utföra dylika betänkliga handlingar ville för sig demonstrera allvaret i sin strävan iatt nå fram till religionen. Varje impuls måste utföras, .eljest var det att »gå udenom». Fröet till dessa impulsiva handlingar hade sedan barndomen funnits hos honom. Om han t. ex. skulle be någon av föräldrarne om förlåtelse för en förseelse, ville han göra det på ett så plågsamt och förödmjukande sätt som möjligt. Eljest känsla av halvhet- Utkastandet av möblerna ärockså, så vitt jag förstår, att uppfatta som en botliandling. Efter psykosens utbrott fördes ban till en sinnessjukanstalt, där de grövre orossymtomen efter en tid försvunno. Kvar stod såsom huvudsymtom, att han ej fick göra något, som brakte honom i konflikt med religionen: han fick ej deltaga i samtalet, om någon skämtsamt citerade ett bibelspråk, fick ej sjunga en dryckes- eller kärleksvisa, ej älska en kvinna etc. Under an-staltsvistelsen började emellertid hans heterosexualitet att röra på sig. Han blev kär i en sköterska, vilket naturligtvis ökade hans samvetsbetänkligheter. Sedan dess åtskilliga gånger förtjust i sköterskor. — Efter ett par månaders vistelse på anstalten förbättrades hans tillstånd, så att han for till sitt hem, där han nu vistades något mer än ett år. Han var utan grövre symtom, men ganska dålig, totalt utan arbetsförmåga. Vad han än gjorde, tyckte han, att han gjort något orätt och kände sig som en förrädare. Som nämnt hade hans heterosexualitet börjat utveckla sig, och han sprang gärna ute med flickor. Men om han varit för mycket från hemmet, fick han samvetskval, ty hans plikt var ju att fly världen. Han måste då falla på knä och bedja för att kunna njuta av hemmets glädje. Hemmet och modern representerade för honom religionen. Om det var tal om att bjuda hem en flicka, som han intresserade sig för, kände han det som ett vanhelgande av hemmet. Man ser tydligt, huruledes hans ställning till modern hindrade honom på hans väg till kvinnan. Han generade sig aldrig, för att ta hem sina homosexuella tycken. Tidvis har han även känt kärleken till modern som en konflikt på grund av budet »du skall ej älska människor mer än Gud»'. Under tider av stark religiositet, har modern så att säga ryckt åt vänster, kommit att representera den jordiska kärleken- — Även är att nämna, att hos honom en tendens förefinnes att förälska sig i puellæ pu-blicæ, något som har ganska stort psykoanalytiskt intresse, och bl. a- sammanhänger med den av Freud1 påpekade hos vissa män förekommande tendensen att gentemot sådana kvinnor spela räddare. Han svärmade ingalunda, som man med hänsyn till hans ideella läggning och ställning till modern skulle kunna tro, för det rena, upphöjda madonnaidealet. Hans madonna var och förblev en, modern. Han kände sig tvärtom dragen till kvinnor, som voro aggressiva, utmanande. Nämnde i detta sammanhang, att han haft fantasien att bli angripen av en »rasande» kvinna och av henne sexuelt våldförd. Sexuel brutalitet utövade som nämnt stark dragning på

1) »Beiträge zur Psychologie des Liebeslebens. I. Ueber einen besonderen Typus der Objektwahl beim Manne.» Jahrbuck f. Psycko-anal. u. Psyckopath. Forsckungen. II Band. II. Hälfte.honom såväl vid manliga som kvinnliga objekt. Detta sammanhänger åter även med hans samvetsbetänkligheter gentemot sexualiteten. Han kunde aldrig övervinna dessa och bli aggressiv. När motparten hade denna egenskap, var hans skuld mindre. Han fick då vad

Stekel kallar Lust ohne Schuld. Att detta även spelar in i kvinnans normala blygsamhet, anser jag uppenbart, fast naturligtvis för denna även finnes ett biologiskt grundlag. Det är ock allbekant, att ju djupare kvinnan sjunker, ju aggressivare blir hon. För att återkomma till patienten framgår ju tydligt av hans historia, vilken roll passiviteten spelat i hans sexualitet. Hans misshand-lingsfantasier voro mest passiva. Såsom något egendomligt må i förbigående nämnas, att det enda sexuella handlande, han någonsin tillåtit sig, dikterats av sadism, alltså en aktiv tendens. Under skoltiden hände det honom nämligen mer än en gång, att han missbrukade sin ställning som ordningsman eller troppchef i gymnastiken till utdelande av örfilar åt yngre kamrater, och märk väl just sådana, som på honom utövat sexuel dragning. Han var med andra ord på väg att utbilda sig till en fullständig hypokrit av samma art som prygelpedagoger med sadistisk läggning. Han medger under analysen oförbehållsamt, att dessa handgripligheter beredde honom lustkänsla- Å andra isidan hade han säkert ej tillåtit sig dem, om han genomskådat deras sexuella natur. Homosexuella koha-bitionsfant,asier, tanken på coitus in anum eller dylikt, ha visserligen, när de någon sällsynt gång förekommit, varit aktiva, men förbundna med tanken att därtill vara tvingad. Om alltså passiviteten vida överväger aktiviteten, fanns dock hos honom ingalunda denna verkligt kvinnliga tendens, denna benägenhet att känna sig som kvinna, vilken förefinnes hos så många s. k. passivt homosexuella (Bliihers »Der invertierte Weibling»). Enligt Ferenszis terminologi var patienten objekt-homoerotiker.

Under febr.—sept. 1914, patienten var då 21 år, genomgick han åter en psykotisk period och var under denna tid på sinnessjukanstalt. Patienten som minns de psykotiska tiderna mycket väl och talar om dem med full sjukdomsinsikt, berättar från denna tid, huru han under en extatisk känsla plötsligt i fantasin såg sin mor; han erfor därvid en stark längtan att komma tillbaka till henne. Han fantiserade ofta om henne, sammanställde henne med tanken på herdeidyll, Bellmans »Opp Amaryllis», såg henne, då hon klädde sig på morgonen, tog på strumporna. Hade givetvis en rädsla för att frossa i dylika fantasier. Han berättar vidare, att då han under denna tid skulle göra bot och bättring genom att utföra så obehagligahandlingar som möjligt, dessa handlingar bestodo uti uttalandet av grovsinnliga ord till sköterskorna. (Obs. momentet Lust ohne Schuld!) — Från ett besök i Stockholm, som han början av 1915 gjorde i sällskap med sin mor för att konsultera läkare, må anföras en för patienten karaktäristisk episod. Han hade en tid mycket spekulerat på att skaffa sig könsumgänge. »Det var något som ville ut», sade han Även hoppades han att på så sätt bli fri från sin homosexualitet. I Stockholm träffade han förberedelser för att utföra .sitt beslut- Han kände sig förargad på modern, för vilken han måste dölja, vad han hade för händer. Emellertid under anstalterna med att arrangera ett rendez-vous inställde sig snart trötthet; så kommo samvetskvalen, och han inhiberade det hela. Att denna trötthet vai; psykiskt betingad och ett direkt uttryck för hans fruktan för sexualiteten, är väl påtagligt. Jag avrådde bestämt könsumgänge. Sade honom, att han ännu ej var mogen för sådant, att han därigenom på sin nuvarande ståndpunkt lätt kunde komma ur askan i elden. I förbigående vill jag nämna att det mycket väl kan tänkas, att han med sin bisexuella läggning har heterosexuel potens.

Då han började kuren hos mig, led han av en nästan total oförmåga att driva studier. Han fick stark trötthetskänsla ej endast vid läsning, utan även av sällskap med .andra. Detta sista ansåg han bero dels på, att sexuella idéassociationer då lätt väcktes, dels på en känsla av oförmåga att göra sig gällande. Han hade alltid velat vara i l:sta ledet och i skolan även haft anseende att vara den bästa begåvningen i klassen; men på grund av sin .sjukdom hade han fått finna sig i, att kamraterna gått om honom. Därav en känsla att vara missaktad. Arbetsförmågan satte han i .sammanhang därmed, att .arbetet för honom var en självbetvingelse, som erinrade honom om hans reli-giöiSa fanatism. Han var rädd att genom arbetet komma tillbaka till självplågeriet. — Han yttrade till mig en önskan att under vistelsen här få bo utanför staden, härför anförande som grund, att han längtade efter absolut vila, efter att komma bort från människor. Det sätt, varpå han talade härom, gjorde det för mig alldeles uppenbart, att bakom låg den gamla anako-retiska tendensen att draga sig tillbaka från världen. Jag lät honom därför för.sta tiden här bo på en klinik; sedan fick han han lämplig inackordering, där tillsyn icke saknades. Då han aldrig visat smak på spirituosa, kunde vistelsen i staden ej för honom medföra annan fara än den, att den bjöd tillfälle till många sexualintryck, vilket jag dock föredrog framför att kultivera hans sjukliga

tendens till isolering från yttervärlden.

Under kuren .sysselsatte vi oss även något med de ovannämda anfallen. Han fick ett lindrigt sådant här en gång, och det var just på den första vårdagen- Våren var alltid för honom en farlig tid; då kommo ock såsom nämnt depressions-perioderna. Han hade själv den känslan, att detta herodde på, att vårkänningarna gåvo näring åt sexualiteten. Anfallen bestå uti en känsla av mattighet och gungning, fruktan att en katastrof skall inträffa, fruktan att förlora medvetandet; alltså ett ganska typiskt ångestanfall, ett fobisymtom. I sammanhang med dylika anfall rädsla att gå ute, särskilt på folkrika gator. Att patienten hade förutsättning för att producera neurotisk ångest, säger sig självt. Jag skulle ej gått in därpå, om ej ett sammanhang funnits emellan denna och missbandlingsfantasi-erna. Då han var helt liten, långt före det masochistiska tycket för tjänsteflickan vid 6 år, brukade en barnjungfru roa sig med att hålla honom så, att han ej kunde röra sig, och kittla honom. Han erfor därvid en behaglig förnimmelse, blandad med en känsla av hjälplöshet och ångest (Angstlust) ; det var nästan som han skulle förlora medvetandet, säger patienten. Härtill associerade han genast sina misshandlingsfantasier. Och utan tvivel förhåller det sig så, att från hjälplöshetskänslan, i vilken ingick både ångest och tjusning, till patientens masochism, tanken att vara slav och behöva tåla misshandlingar, steget ej var långt. För att ej bli missförstådd, vill jag framhålla, att jag ej anser patientens masochism härmed islut analyser ad. Men jag anser, att en av huvudkällorna till denna är att söka i denna infantila lust, förnummen i en situation av hjälplöshet. Överhuvud är ju hjälplösheten det karaktäristiska i barnets situation. Det har sitt intresse att finna denna som en källa till masochismen, då man genom den psykoanalytiska litteraturen1), som jag av utrymmesskäl ej vill gå in på, vet, att som viktigt moment i perversionerna just anses ingå ett kvarblivande på infantilt stadium. — Vad har nu detta med anfallen att göra, torde någon fråga. Patienten gav själv svar härpå och sade, att han vid anfallen hade en stark 'känsla av hjälplöshet, som erinrade honom om barnets hjälplöshet och misshandlingsfantasierna. Vid dessa en önskan att vara hjälplös, vid anfallen en fruktan att vara det. Han sade, att hjälplösheten vid anfallen kommer som en ödets ironi, under förhållanden motsatta dem, han tänker sig i sexualfan-tasierna; vid dessa är han i enrum med sexualobjektet; de förra inträffa i närvaro av flera människor. Han tänker på den gamla berättelsen om den, som önskade, att allt vad han vidrörde skulle bli guld- Han har fått mera hjälplöshet än han vill

1) Se bl. a. Stadger: »Ueber den sado-masocliistischen Komplex.»

Jalirb. f. Psychoanal. u. Psychopath. Forsehungen. V. Band. I Hälfte.ha. Vid misshandlingsfantasierna kommer tanken, »detta är ingenting bevänt med, ingen verklighet». Denna tanke söker han slå bort, söker att fullt försjunka i fantasierna, strävar att så mycket som möjligt abstrahera från realiteten för att öka njutningen, men förnimmer detta som en ansträngning. Konsekvensen av detta skulle givet vara att förlora medvetandet, vilket han alltså önskar, emedan realiteten, incl. hans samvete, aldrig tillstädjer hans drifters tillfredsställande. Vid anfallet känns det, som om dettas kulmen skulle bestå i att förlora medvetandet, vilket han då alltså fruktar för. Som vi se, en enligt Freud ganska typisk mekanism för ett ångestanfall. Detta är tvivelsutan dock ej härmed slutanalyserat. Yid sina homosexuella fantasier tänkte han ej endast på :att överlämnas åt den andres godtycke, utan även att fullt självuppgivande gå upp i den andre, att transformeras i denne. Karaktäristiskt för patienten är, att han fantiserat om att gå in i kärleksobjek-tet som ett barn i sin moders liv. En dylik moderlivsfantasi kom även fram, då patienten talade om triumviratfantasien. Han hade fått allt av modern, önskade bli ett med henne; »min tanke föres till tiden före min födelse, då hon bar mig i sitt liv», sade han. Jag vill här endast i förbigående hänvisa till Jungs1) intressanta, av den psykoanalytiska Wiener-skolan starkt bestridda teorin, att bakom incestfantasin, ligger en önskan att åter bli barn, att komma in i moderns liv för att av henne bli född på nytt. I alla dylika fantasier förefinnes ju momentet medvetandets förlust. Att på kulmen av sexualakten en känsla att nästan vara borta kan förekomma är en känd sak. Såsom i psykoanalyslitteraturen påpekats, ligger bakom all ångest även döden, sexualitetens motsats. Även i döden förloras medvetandet. Att dö av kärlek är ju en gammal dröm. En av de psykoanalytiska författarne, jag tror Stekel, anför ur litteraturen Isokles Liebestod som det klassiska exemplet.

Nu blott ett par ord om patientens ställning till fadern. Denne verkar ofta irriterande på honom, har stundom

bedömt saker hos patienten som exentriska, vilka denne ansett bero på sjukdomen. Patienten anser sig vara lika fadern i temperament. Fadern övertaxerar mig på alla områden, säger han, men i vardagslivets detaljer trivas vi ej ihop. Han vill behandla mig som ett barn, tillägger han. Detta sista kontrasterar på ett karaktäristiskt sätt mot hans ställning till modern, gentemot vilken han alltid bibehållit barnets känslor.

x) Wandlungen und Symbole der Libido. Jahrb. f. Psychoanal. u. Psyehopath. Forseliungen. IV. Band. I Ilälfte.Det finns ännu ett viktigt moment i patientens sexualliv, som ej vidrörts. Han är nämligen en utpräglad analerotiker. Han erinrar sig, att lian i tidig barndom, säkert under 3:dje levnadsåret och några år framåt, ville uppskjuta defäkeringen, emedan detta beredde honom njutning. Han säger sig därvid minnas en slapp, behaglig, bortdomnande känsla i huvudet, stundom förenad med en känsla av svindel, varför ett sammanhang med fobianfallen ej är utesluten. Han minns ej, att själva defäkeringen under barndomen var förenad med njutning, men senare fick han vid denna ereetio. Som barn kunde han sätta benen kors för att hålla tillbaka avföringen. Vid 10 år hade han mask. För att lindra klådan företog han anal masturbation, vilket beredde honom stor njutning; hade andra ännu osnyggare manipulationer, vilka jag dock förbigår. Den fäkala lukten var honom angenäm. Om han nu som vuxen ej får avföring i rätt tid, blir han nervös och irriterad. Efter avföring har han alltid en islapp obehaglig känsla i huvudet, men tycker kroppen blivit stimulerad, han blir mera mottaglig för sexualintryck. Defäkationen är alltså för honom en akt, som spelar stor roll för hans subjektiva välbefinnande! Detta moment är ett residium av barndomens analerotik. I någon mån kvarstår emellertid denna i oförändrad form. Han vidgår nämligen, att den fäkala lukten i denna dag ej är honom oangenäm. — Ett par gånger ha narcistiska moment hos patienten framhållits. I detta sammanhang bör påpekas, att även ett grovsinligt narcistiskt intresse, ett intresse för den egna kroppen, utan tanke på vare sig ett annat objekt eller misshandlingar förefunnits, vilket intresse sannolikt ej genom tillfällighet just kommit fram på avträdet. Från 7—8 år erinrar sig patienten, att han med stort intresse åskådat sin kropp, särskilt genitalregionen och podex. Även en mängd andra mal-propra manipulationer med genital- och analregionen, som jag dock vill förskona läsaren för.

Överblicka vi nu den här skildrade sexualbilden, framställer sig alltså i enlighet med det valda ämnet den frågan: finnas i detta fall moment, som tala till stöd för psykoanalytikernas teori om homosexualitet. Först och främst är då att framhålla deri starka Ödipuskomplexen, irritationen gentemot fadern och den överdrivna kärleken till modern. I denna patients homosexuella fantasier är emellertid kvinnan fullt frånvarande. Hur kan då modern spela någon roll i dessa, kan man fråga. Sadger1) säger om den homosexuelle: »Er ver-drängt die Mutter, indem er sich mit Lhr identifiziert.» Nu

1) »Ein Fall von multiper Perversion mit hysterisclien Absenzen.» Jahrb. f. Psychoanal. v. Psychopatk. Forschungen. Il Band. I Hälfte.förhöll det sig så med vår patient, att hans homosexuella objekt för honom representerade levnadsglädjen, världen, synden; särskilt gäller detta om det'stora tycket i gymnasiet- Modern åter representerade religionen. Nu försökte patienten inlluera på -sin vän, dra honom över till religionen, liksom modern en gång influerat på honom, givit honom en religiös uppfostran. Han intog alltså härvidlag samma ställning till sin vän som modern till honom. Spelad-e med -andra ord moderns roll gentemot vännen. Det är alltså verkligen så, att patienten i sin fantasi identifierar sig med modern. Sadger framhåller den hos en del homosexuella förefintliga tendensen att påverka och undervisa den älskade som ett utslag av denna identifiering. Bliiher går så långt, att han anser en viss grad av homosexuell läggning hos den manlige pedagogen som önskvärd, och anför såsom det klassiska exemplet Sokrates, den store läraren och gosseälskaren. — Vad som talar för identifieringen hos patienten, var just den omständigheten, att hans vän var fullständigt indifferent i religiösa frågor, varken brydde sig om religion eller materialism; och :allt vad patienten i dylika ting hade att -säga honom var kaviar för bönder. Hade vännen varit fritänkare och patienten religiös, hade dennes omvändelseförsök varit föga bevisande. Men patienten var för intelligent att utan ett omedvetet moment som drivkraft spilla bort sitt krut på ett olämpligt objekt. Vidare är det påtagligt, att när patienten, i sin vän såg levnadsglädjen och synden, så var det sitt eget syndiga jag, som han älskade, projicierande det utåt, föreläggande det till vännen. Han skildrade denne som en synnerligen ordinär typ, utan extrema egenskaper vare sig i ena eller andra riktningen och ingalunda lämpad som representant för den förföriska lasten. Freud säger, att den

homosexuelle indentifierar sig med kvinnan och tager sig själv till sexualobjekt. — Att märka är även, -att världsmannen just varit ett av hans narcistiska ideal; han svärmade för en sådan typ, d. v. s. älskade den, var själv världsmannen, -d. v. s. älskade sitt eget jag. Att även grovsinnliga narcistiska moment förelegat, har jag med avsikt framhållit. Då jag aldrig hann analysera dessas betydelse för hans grovsinnliga homosexualitet, skall jag ej gå närmare in därpå-

Huruledes tanken på en identifiering med modern redan tidigt förefunnits, framgår av musikantfantasierna: först blev modern misshandlad av råa musikanter, sedan blev han av dylika gripen och bortförd i moderns åsyn, varvid tillfredsställelsen över h-ennes förtvivlan var det lustbetonande momentet. Måhända ligger häri även ett ursprungsmoment till hans maso-chism. Först blev han alltså misshandlad i moderns närvaro,sedan misshandlingsfantasier, ur vilka hon är borteliminerad. Hans lidanden skulle alltså vara ett medel ;att väcka moderns medlidande och kärlek. Nämnas hör även, .att han under en psykotisk tid, då helvetesstraffen sysselsatte honom, först fruktade, att modern skulle undergå dem, och sedan bad en bön att få undergå dem i hennes ställe. —• Alldeles otänkbart är kanske ej ett sammanhang mellan fantasien om de råa musikanterna och hans benägenhet att förälska sig i puellæ publicæ. Den kvinna, som har gemenskap med råa karlar, är en puella. Freud framhåller, att i det omedvetna modern och hetären stå varandra närmare än man tror. Enligt en författare, A. J. Star-fer1), ligger bakom madonnakulten hetärkulten. — Freud* 2) är av den åsikten, att primär masochism ej existerar, utan alltid föregåtts av sadism. Då ej heller detta fall kan betraktas som slutanalyserat, vill jag ej ens göra ett försök att yttra mig i denna svåra fråga, endast påpeka, att sadistiska moment, såsom ur hans historia framgår, mycket tidigt uppträdde. (Jag vill framhålla, att en fullständig analys av det stora materialet på den relativt korta tid, två och tre fjärdedels månad, som stod till buds, var otänkbar. Detta var nämligen så rikhaltigt, att jag för att ej tynga framställningen uteslutit stora mängder, såsom varande av mindre direkt intresse.)

Även triumviratfantasien kan ha sitt teoretiska intresse. Gud fader, modern och han skulle utbreda religionen. Modern hade alltså fått denna av Gud, han hade fått den av modern, och han skulle utbreda den i den syndiga världen; denna representeras av hans sexualobjekt, som han söker omvända, Sadger säger : »Der Weg zur Ilomosexualität fiihrt iiber den

Narzismus, d. h. die Liebe zu sich selbst, wie man tatsächlich war, oder, idealisiert, gern gewesen wäre». Nu fanns det ingenting,- som patienten så gärna skulle velat vara som en syndare. Att bli en sådan vågade han dock aldrig; han hindrades av religionen och modern; syndaren blev i stället hans sexualobjekt. Man ser härav även, huru intimt hans homosexualitet och neuros resp. psykos är o förbundna med varandra. — Nämnas bör även hans svärmeri från 4 år för en annan gosse, som han tänkte sig i farliga situationer och ville rädda ur dessa. Analysen hann ej bringa i dagen något sammanhang häremellan och hans ställning till modern. Men vem var det, som först lärt patienten känna trygghetens värde, vem hade under hans första levnadsår

x) »Marias jungfräuliclie Mutterschaft: Ein völkerpsyckologisehes

Fragment.» Cit. enl. rei'. i Intern. Zschft f. Ärztl. Psychoanalyse. II. Jalirg., Heft. 3.

2) »Triebe und Triebscliicksale.» Interna t. Zschftf. iirztliche Psychoanalyse. II. Jahrg. Heft. 2.räddat honom nr mången i hans ögon stor fara, om icke modern? Antagandet, att han i själva verket imiterade henne, då han drömde om att rädda kamraten, är ej allt för hypotetiskt.

Tvänne moment, vid vilka Sadger fäster stor vikt, är att han även hos exklusivt homosexuella alltid psykoanalytiskt får fram heterosexuelt material från de tidigare barnaåren, samt att hos den homosexuelles sexualideal alltid spåras drag av tidigare kvinnliga sexualobjekt. Ifrågavarande patient var nu påtagligt bisexuel, även om den heterosexuella komponenten var den ojämförligt svagare. Då emellertid heterosexualiteten först på senare tider framträtt, under det homosexualiteten förut, åtminstone sedan puberteten, varit allenahärskande, är det dock att märka, att en av patientens tidigaste förälskelser varit heterosexuei. Vidare hade åtminstone ett par av hans manliga sexualobjekt likhet med flickor, som intresserat honom. Detta skulle från psykoanalytisk synpunkt betj^da, att den homosexuelle drives att på det egna könet transponera alla intryck, som han mottagit från det motsatta. — Slutligen vill jag nämna patientens ovanligt starka analerotik, vid vilken Ferenezi fäster stor

vikt. Anala intressen hörde till hans tidigaste sexualerfarenheter (obs- hans manipulationer med en jämnårig gosse vid 5 år!). Aktiva kohabitationsfantasier av homosexuel art ha förekommit, vilka han själv sammanställer med analerotiken. Längst i sin uppfattning av analerotikens betydelse går Jekels1), som anser, att den innerst ligger till grund för all homosexualitet. Jag vill inskränka mig till framhållandet av, att ett samband mellan analerotiken och homosexualiteten i ifrågavarande fall synes föreligga.

För fullständighetens skull vill jag, ehuru det strängt taget ej hör till ämnet, nämna något om fallets diagnos och terapi, med hänsyn till de allmänna neuros- och psykossymtomen. Vad den förra angår, behöver jag ej nämna, att de psykotiska utbrotten föra tanken på scizophreni. Några scizophrena symtom kunde dock aldrig under behandlingen iakttagas. Det synes mig därför, att man kan hoppas på en relativt god prognos, trots de genomlupna psykotiska perioderna. Att en latent scizophreni föreligger, kan kanske ej med säkerhet uteslutas. För en sådan talade måhända det ringa motstånd, patienten satte mot analysen, den lätthet, varmed det psykiska materialet kom fram. Framtiden får härvidlag avgöra. Vad analysens terapeutiska inverkan angår, så var det utom all fråga, att patienten under kuren förändrades i gynnsam riktning. Viktigast var,

h »Eininge Bemerkungen zur Trieblehre.» Intern. Ischft f. ärsztli. Psychoanalyse. I Jahrg. Heft 5.att lians arbetsförmåga avsevärt ökades. Jag är ej böjd att anse denna förbättring som rent spontan, då han under gynnsamma yttre omständigheter haft absolut vila från september, då han utskrevs från sinnessjukanstalten, till medio av februari, under vilken tid det aldrig lyckats honom att prestera ett ordentligt arbete. Föräldrarna, som båda är o synnerligen intelligenta och vederhäftiga, tillskrev mig efter kuren, att de aldrig sett honom så lik en vanlig människa som då. Under sommaren har det emellertid ej blivit mycket arbete av. Under hösten åter har det gått framåt. Jag träffade honom senast slutet av oktober. Han var då synnerligen belåten med sitt tillstånd- Sade sig arbeta 8—9 timmar pr dygn. I ett avseende hade dock en försämring inträtt. Under mitten av sommaren började han masturbera med sina gamla homosexuella fantasier. Han har väl kunnat pausera därmed ett par veckor, men ej sluta. Då patienten sedan barndomen mycket tankeonanerat, har visserligen detta ingen gravare betydelse, men är naturligtvis ett ogynnsamt moment. Hans heterosexuella intressen tyckas emellertid ej ha lidit något intrång. Någon inverkan på hans sexualitet av analysen var enligt de erfarenheter, som föreligga, ej på så kort tid att vänta. Antecknas må dock, att han under slutet av kuren för första gången i sitt liv hade en pollutionsdröm med normalt innehåll.

Vad slutligen angår de slutsatser om homosexualitetens natur, man kan draga av ovanstående tvänne fall, vill jag yttra mig kort, framför allt därför, att det ligger mig fjärran att av så ringa erfarenhet draga några vittgående sådana. Det material, som kommit fram, företer emellertid så påfallande likheter med det i psykoanalytisk litteratur publicerade, att jag ej kan komma från den synpunkten, att psykoanalysen på vår nuvarande ståndpunkt har ett viktigt ord att säga i homosexua-litetsfrågan, även om de terapeutiska förhoppningar, som Sad-ger fäster vid densamma skulle visa sig illusoriska. Och jag anser, att Hirschfelds åsikt, att det konstitutionella momentet är allenabestämmande, även den är hypotetisk. Det finns enligt min mening därför ingen anledning att på detta område avböja någon av till hands stående forskningsmetoder.

Stockholm, Svenska Tryckeriaktiebolaget, 1916.

Digitaliserad av Projekt Runeberg och publicerad på
http://runeberg.org/gehomosex/.

Konverterad till .pdf, .epub, .mobi och .txt av Arkivkopia och publicerad på
https://arkivkopia.se/sak/runeberg-gehomosex.

Filen skapad 2018-12-17 12:36:26.981860